

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe
Grupy Kapitałowej
Comarch
za okres 01.01.2016-30.09.2016**

COMARCH

**Sprawozdanie sporządzone według Międzynarodowych Standardów
Sprawozdawczości Finansowej**

I.	SKONSOLIDOWANY BILANS	- 3 -
II.	SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	- 4 -
III.	SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	- 4 -
IV.	SKONSOLIDOWANE ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM	- 5 -
V.	SKONSOLIDOWANY RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	- 6 -
VI.	INFORMACJA DODATKOWA	- 7 -
1.	Informacje o strukturze i działalności Grupy	- 7 -
2.	Opis stosowanych zasad rachunkowości	- 10 -
3.	Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego	- 15 -
3.1.	Sprawozdawczość wg segmentów za 9 miesięcy 2016 roku	- 15 -
3.2.	Rzeczowe aktywa trwałe	- 19 -
3.3.	Nieruchomości inwestycyjne	- 20 -
3.4.	Wartość firmy	- 20 -
3.5.	Pozostałe wartości niematerialne	- 21 -
3.6.	Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	- 21 -
3.7.	Zapasy	- 22 -
3.8.	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	- 22 -
3.9.	Pochodne instrumenty finansowe	- 22 -
3.10.	Należności handlowe oraz pozostałe należności	- 23 -
3.11.	Kapitał zakładowy	- 24 -
3.12.	Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu oraz Kluczowych Pracowników Spółki...- 24 -	- 24 -
3.13.	Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	- 25 -
3.14.	Kontrakty długoterminowe	- 25 -
3.15.	Kredyty, pożyczki	- 26 -
3.16.	Pozostałe zobowiązania finansowe	- 31 -
3.17.	Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego	- 31 -
3.18.	Zobowiązania warunkowe	- 31 -
3.19.	Odroczony podatek dochodowy	- 32 -
3.20.	Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	- 34 -
3.21.	Transakcje z podmiotami powiązаныmi	- 34 -
3.22.	Zysk na akcję	- 35 -
4.	Noty dodatkowe	- 36 -
4.1.	Informacje o akcjonariuszach posiadających co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące	- 36 -
4.2.	Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe	- 38 -
4.3.	Inne wydarzenia III kwartału 2016 roku	- 39 -
4.4.	Zdarzenia po dacie bilansu nieujęte w sprawozdaniu	- 39 -
4.5.	Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz wyników na dany rok, w świetle wyników zaprezentowanych w raporcie kwartalnym w stosunku do wyników prognozowanych	- 40 -
4.6.	Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej	- 40 -
4.7.	Informacje o istotnych transakcjach z podmiotami powiązаныmi zawartych na warunkach innych niż rynkowe	- 40 -
4.8.	Informacje o udzielonych przez emitenta lub jednostkę od niego zależną poręczeniach za zobowiązania osób trzecich lub udzielonych gwarancjach	- 40 -
4.9.	Inne informacje istotne dla oceny sytuacji kadrowej, majątkowej, finansowej, wyniku finansowego i ich zmian oraz informacje, które są istotne dla oceny możliwości realizacji zobowiązań przez emitenta	- 44 -
5.	Opis istotnych dokonań i niepowodzeń oraz czynników i zdarzeń mających znaczący wpływ na osiągnięty wynik finansowy Grupy Comarch w III kwartale 2016 roku oraz czynników, które będą miały wpływ na osiągnięte wyniki w perspektywie co najmniej kolejnego kwartału ...	- 45 -
5.1.	Przychody ze sprzedaży i wynik finansowy	- 45 -
5.2.	Struktura przychodów	- 46 -
5.3.	Kurs akcji Comarch S.A.	- 49 -
5.4.	Zdarzenia III kwartału 2016 roku o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch	- 50 -
5.5.	Zdarzenia po dacie bilansu o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch	- 50 -
VII.	SKRÓCONE KWARTALNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE COMARCH S.A. ZA III KWARTAŁ 2016 ROKU	- 51 -

I. Skonsolidowany bilans

	Nota	Stan na 30 września 2016 r.	Stan na 31 grudnia 2015 r.
AKTYWA			
Aktywa trwałe			
Rzeczowe aktywa trwałe	3.2	479 671	422 566
Nieruchomości inwestycyjne	3.3	15 711	17 063
Wartość firmy	3.4	40 735	40 735
Pozostałe wartości niematerialne	3.5	63 144	66 474
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		2 375	819
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	3.6	16 118	23 177
Pozostałe aktywa wyceniane wg wartości godziwej	3.9 a	1 909	79
Inwestycje pozostałe		106	106
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	3.19	29 018	33 432
Pozostałe należności		1 726	1 548
		650 513	605 999
Aktywa obrotowe			
Zapasy	3.7	74 162	51 413
Należności handlowe oraz pozostałe należności	3.10	283 192	385 375
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		10 589	7 143
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	3.14	51 618	32 440
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3.8	-	-
Pozostałe aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9 a	2 394	664
Udziały i akcje		1	1
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		184 039	221 793
		605 995	698 829
		1 256 508	1 304 828
Aktywa razem			
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki			
Kapitał zakładowy	3.11	8 133	8 133
Pozostałe kapitały		148 226	148 226
Różnice kursowe		9 425	6 509
Zysk netto za okres bieżący		21 037	79 651
Niepodzielony wynik finansowy		604 691	525 040
		791 512	767 559
Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli		16 676	13 022
		808 188	780 581
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty i pożyczki	3.15	128 599	113 540
Inne zobowiązania		83	83
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9 b	2 607	1 411
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.16	35	33
Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego	3.19	43 830	37 619
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.20	-	-
		175 154	152 686
Zobowiązania krótkoterminowe			
Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	3.13	114 143	150 898
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		8 324	13 010
Zafakturowane przychody dotyczące kontraktów długoterminowych	3.14	19 849	26 176
Kredyty i pożyczki	3.15	25 070	24 152
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9 b	-	1 639
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.16	21	7 939
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.20	105 759	147 747
		273 166	371 561
		448 320	524 247
Zobowiązania razem		448 320	524 247
Razem kapitał własny i zobowiązania		1 256 508	1 304 828

II. Skonsolidowany rachunek zysków i strat

Nota	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016	III kwartał 2015	9 miesięcy 2015
Przychody ze sprzedaży	223 965	740 390	223 415	728 856
Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów	(176 424)	(542 813)	(166 219)	(526 475)
Zysk brutto na sprzedaży	47 541	197 577	57 196	202 381
Pozostałe przychody operacyjne	27 129	35 538	4 698	6 243
Koszty sprzedaży i marketingu	(28 338)	(91 335)	(30 567)	(87 379)
Koszty ogólnego zarządu	(21 551)	(62 342)	(23 653)	(63 797)
Pozostałe koszty operacyjne	(14 295)	(33 743)	(3 209)	(8 643)
Zysk operacyjny	10 486	45 695	4 465	48 805
Przychody finansowe - netto	9 305	5 268	(963)	(1 053)
Udział w zyskach / (stratach) jednostek stowarzyszonych	(2 041)	(6 614)	(608)	(871)
Zysk przed opodatkowaniem	17 750	44 349	2 894	46 881
Podatek dochodowy	(7 012)	(19 658)	(2 697)	(10 376)
Zysk netto za okres	10 738	24 691	197	36 505
w tym:				
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	8 281	21 037	402	36 184
Zysk / (strata) netto przypadająca udziałom niedającym kontroli	2 457	3 654	(205)	321
Zysk na akcję przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej za okres (wyrażony w zł na jedną akcję)				
– podstawowy	3.22	2,59		4,45
– rozwodniony	3.22	2,59		4,45

III. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016	III kwartał 2015	9 miesięcy 2015
Zysk netto za okres	10 738	24 691	197	36 505
Pozostałe dochody całkowite				
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek podporządkowanych	(6 484)	2 916	(731)	(1 265)
Razem pozostałe dochody całkowite	(6 484)	2 916	(731)	(1 265)
Suma dochodów całkowitych za okres	4 254	27 607	(534)	35 240
przypadających akcjonariuszom jednostki dominującej	1 835	23 953	(354)	34 906
przypadających udziałom niedającym kontroli	2 419	3 654	(180)	334

IV. Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym

	Przypadające na akcjonariuszy jednostki dominującej				Niepodzielony wynik finansowy	Kapitały przypadające udziałom niebędącym kontrolni	Kapitał własny razem
	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały	Różnice kursowe	Zysk netto za okres bieżący			
Stan na 1 stycznia 2015 r.	8 125	148 226	6 917	67 894	457 146	12 385	700 693
Przeniesienie wyniku za rok 2014	-	-	-	(67 894)	67 894	-	-
Podwyższenie kapitału zakładowego	8	-	-	-	-	-	8
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	-	-	-
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-	-	-	-	-	-	-
Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	-	-	-	-	-	-	-
Różnice kursowe ⁽¹⁾	-	-	(1 278)	-	-	13	(1 265)
Zysk za okres ⁽²⁾	-	-	-	36 184	-	321	36 505
Całkowite dochody za okres (1+2)	-	-	(1 278)	36 184	-	334	35 240
Stan na 30 września 2015 r.	8 133	148 226	5 639	36 184	525 040	12 719	735 941
Stan na 1 stycznia 2016 r.	8 133	148 226	6 509	79 651	525 040	13 022	780 581
Przeniesienie wyniku za rok 2015	-	-	-	(79 651)	79 651	-	-
Podwyższenie kapitału zakładowego	-	-	-	-	-	-	-
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	-	-	-
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-	-	-	-	-	-	-
Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	-	-	-	-	-	-	-
Różnice kursowe ⁽¹⁾	-	-	2 916	-	-	-	2 916
Zysk za okres ⁽²⁾	-	-	-	21 037	-	3 654	24 691
Całkowite dochody za okres (1+2)	-	-	2 916	21 037	-	3 654	27 607
Stan na 30 września 2016 r.	8 133	148 226	9 425	21 037	604 691	16 676	808 188

W okresie trzech kwartałów 2016 r. nie dokonano wypłat dywidend do podmiotów spoza Grupy.

Wg stanu na dzień 30 września 2016 r. brak jest podstaw do dokonywania wypłat dywidend za rok 2015 do podmiotów spoza Grupy.

V. Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych

	9 miesięcy 2016	9 miesięcy 2015
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej		
Zysk netto	24 691	36 505
Korekty razem	26 309	(431)
Udział w zyskach (stratach) netto jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności	6 614	871
Amortyzacja	47 452	39 748
Zysk (strata) z tytułu różnic kursowych	6 985	(172)
Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)	(2 434)	1 146
Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	(3 552)	184
Zmiana stanu zapasów	(17 962)	(2 630)
Zmiana stanu należności	92 337	33 460
Zmiana stanu zobowiązań i rezerw, z wyjątkiem pożyczek i kredytów	(102 479)	(73 325)
Inne korekty	(652)	287
Zysk netto pomniejszony o korekty razem	51 000	36 074
Zapłacony podatek dochodowy	(16 795)	(13 967)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	34 205	22 107
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej		
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	(77 285)	(50 623)
Wpływy ze sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	445	556
Nabycie wartości niematerialnych	(14 977)	(15 611)
Wpływy ze sprzedaży inwestycji w nieruchomości oraz WNIP	11 155	17
Wydatki na nabycie aktywów finansowych	(7 856)	(11 646)
Wydatki na inwestycje w nieruchomości	(4 628)	(1 279)
Udzielone pożyczki	(60)	(5 420)
Spłacone pożyczki	6 185	2 813
Odsetki	466	494
Inne wpływy z aktywów finansowych	1 629	-
Inne wydatki na aktywa finansowe	-	(1 525)
Inne wpływy inwestycyjne	75	-
Inne wydatki inwestycyjne	(108)	-
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(84 959)	(82 224)
Przepływy pieniężne z działalności finansowej		
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	39 794	13 221
Spłata kredytów i pożyczek	(25 272)	(15 300)
Odsetki od kredytu	(1 983)	(1 850)
Wpływy z tytułu spłaconych pożyczek	114	422
Wpływy z tytułu odsetek od pożyczek	14	19
Inne zobowiązania finansowe	(1 000)	(500)
Inne niż wypłaty na rzecz właścicieli wydatki z tytułu podziału zysku	-	(362)
Wpływy netto z wydania udziałów i innych instrumentów finansowych	-	8
Płatności zobowiązań z tyt. umów leasingu finansowego	(66)	-
Inne wpływy finansowe	-	175
Pozostałe odsetki i inne wydatki	(15)	(149)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	11 586	(4 316)
Zmiana środków pieniężnych netto	(39 168)	(64 433)
Środki pieniężne na początek okresu	221 781	232 436
Dodatnie (ujemne) różnice kursowe w środkach pieniężnych	1 424	26
Środki pieniężne na koniec okresu	184 037	168 029
- w tym o ograniczonej możliwości dysponowania	5 334	7 619

VI. Informacja dodatkowa

1. Informacje o strukturze i działalności Grupy

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Comarch („Grupa”), której jednostką dominującą jest Spółka Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiągniętych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

1.1 Struktura organizacyjna Grupy Comarch

W dniu 30 września 2016 roku w skład Grupy Comarch wchodziły następujące podmioty (w nawiasach udział głosów przypadający na Comarch S.A., chyba że wskazano inaczej):

- Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce,
- Comarch AG z siedzibą w Dreźnie w Niemczech (100%),
  - Comarch Sistemas LTDA z siedzibą w Sao Paulo w Brazylii (80% zależna od Comarch AG, 20% zależna od Comarch Software und Beratung AG),
  - Comarch Software und Beratung AG z siedzibą w Monachium w Niemczech (97,32% zależna od Comarch AG),
    - Comarch Solutions GmbH z siedzibą w Innsbruck w Austrii (100% zależna od Comarch Software und Beratung AG),
- Comarch S.A.S. z siedzibą w Lezennes we Francji (100%),
- Comarch R&D S.à r.l. z siedzibą w Montbonnot-Saint-Martin we Francji (100%),
- Comarch Luxembourg S.à r.l. z siedzibą w Luksemburgu w Luksemburgu (100%),
- Comarch, Inc. z siedzibą w Rosemont w Stanach Zjednoczonych Ameryki (100%),
  - Comarch Panama, Inc. z siedzibą w Panamie w Panamie (100% zależna od Comarch, Inc.),
- Comarch Canada, Corp. z siedzibą w New Brunswick w Kanadzie (100%),
- Comarch Espace Connecté Inc. z siedzibą w Montrealu w Kanadzie (100%),
- Comarch Middle East FZ-LLC z siedzibą w Dubaju w Zjednoczonych Emiratach Arabskich (100%),
- Comarch LLC z siedzibą w Kijowie na Ukrainie (100%),
- OOO Comarch z siedzibą w Moskwie w Rosji (100%),
- Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd. z siedzibą w Szanghaju w Chinach (100%),
- Comarch Technologies Oy z siedzibą w Espoo w Finlandii (100%),
- Comarch UK Ltd. z siedzibą w Londynie w Wielkiej Brytanii (100%),
- Comarch Chile SpA z siedzibą w Santiago w Chile (100%),
- Comarch Software Spain S.L.U. z siedzibą w Madrycie w Hiszpanii (100%),
  - Comarch Colombia S.A.S. z siedzibą w Bogocie w Kolumbii (100% zależna od Comarch Software Spain S.L.U.),
- Comarch Yazilim A.S. z siedzibą w Stambule w Turcji (100%),
- Comarch SRL z siedzibą w Mediolanie we Włoszech (100%),
- Comarch Malaysia SDN. BHD. z siedzibą w Kuala Lumpur w Malezji (100%),
- Comarch s.r.o. z siedzibą w Bratysławie na Słowacji (100%),
- Comarch Pointshub, Inc. z siedzibą w Rosemont, IL, USA (100%),
- Comarch AB z siedzibą w Sztokholmie w Szwecji (100%),
- Comarch Argentina S.A. z siedzibą w Buenos Aires w Argentynie (95% zależna od Comarch S.A., 5% zależna od Comarch AG),
- Comarch Technologies sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie w Polsce (100%),
- CA Consulting S.A. z siedzibą w Warszawie w Polsce (100%),
- Comarch Management sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie w Polsce (100%),
- Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty z siedzibą w Krakowie w Polsce („CCF FIZ”) (Comarch S.A. posiada 100% wyemitowanych certyfikatów inwestycyjnych),
  - Comarch Management sp. z o.o. SK-A z siedzibą w Krakowie w Polsce (25% głosów przypada na CCF FIZ; 75% głosów przypada na Comarch S.A.; z akcji

nabytych przez Comarch Management sp. z o.o. SK-A celem umorzenia spółka nie wykonuje prawa głosu),

- Bonus Management sp. z o.o. SK-A z siedzibą w Krakowie w Polsce (100% głosów przypada na CCF FIZ),
    - „Bonus MANAGEMENT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” Cracovia Park SK-A (66,67% głosów przypada na Bonus Management spółka z ograniczoną odpowiedzialnością SK-A; 33,33% głosów przypada na MKS Cracovia SSA),
  - Bonus Development sp. z o.o. SK-A z siedzibą w Krakowie w Polsce (100% głosów przypada na CCF FIZ),
  - Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A z siedzibą w Krakowie w Polsce (100% głosów przypada na CCF FIZ),
  - Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A z siedzibą w Krakowie w Polsce (100% głosów przypada na CCF FIZ),
  - Comarch Healthcare S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (77,08% głosów przypada na CCF FIZ, 22,92% głosów przypada na CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A),
  - Comarch Polska S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (100% głosów przypada na CCF FIZ),
  - Comarch Pointshub S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (100% głosów przypada na CCF FIZ),
  - Comarch Infrastruktura S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (100% głosów przypada na CCF FIZ),
  - iComarch24 S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (100% głosów przypada na CCF FIZ),
  - CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A z siedzibą w Krakowie w Polsce (100% głosów przypada na CCF FIZ),
    - Comarch Swiss AG z siedzibą w Luzern w Szwajcarii (100% głosów przypada na CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A),
    - CAMS AG z siedzibą w Luzern w Szwajcarii (51% głosów przypada na CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A),
- Opso sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie w Polsce (100%),
- MKS Cracovia SSA z siedzibą w Krakowie w Polsce (66,11%).

Na dzień 30 września 2016 roku jednostkami stowarzyszonymi z jednostką dominującą są:

- SolInteractive S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (16,10% głosów przypada na CCF FIZ, 11,27% głosów przypada na Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A),
- Metrum Capital S.A. (15,79% głosów przypada na Comarch S.A., 31,58% głosów przypada na CAMS AG),
- Thanks Again LLC z siedzibą w Tyrone, GA, USA (42,5% głosów przypada na Comarch Pointshub, Inc.).

Spółki stowarzyszone nie są konsolidowane. Udziały w nich są wyceniane metodą praw własności.

1.2 Struktura działania Grupy Comarch

Struktura działania Grupy Comarch jest następująca:

- jednostka dominująca Comarch S.A. pozyskuje większość kontraktów w dużej mierze realizując je,
- spółki Comarch AG, Comarch S.A.S., Comarch R&D S.à r.l., Comarch Luxembourg S.à r.l., Comarch Inc., Comarch Panama Inc., Comarch Canada, Corp., Comarch Middle East FZ-LLC, Comarch LLC, OOO Comarch, Comarch Technologies Oy, Comarch UK Ltd., Comarch Chile SpA, Comarch Sistemas LTDA, Comarch Software Spain S.L.U., Comarch Yazilim A.S., Comarch SRL, Comarch Espace Connecté Inc., Comarch Malaysia SDN. BHD., Comarch AB, Comarch Argentina S.A., Comarch Colombia S.A.S. i Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd pozyskują kontrakty informatyczne na rynkach zagranicznych i realizują je w całości lub w części,
- Spółka Comarch Software und Beratung AG jest znaczącym na rynku niemieckim producentem oprogramowania ERP oraz integratorem systemów informatycznych. Comarch Solutions GmbH prowadzi działalność o profilu identycznym z profilem działalności spółki Comarch Software und Beratung AG,

- Comarch Swiss AG zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem rozwiązań informatycznych Comarch (zwłaszcza w obszarach ERP i ECM) na rynku szwajcarskim,
- Comarch Polska S.A. pozyskuje kontrakty informatyczne na rynku krajowym głównie w sektorze publicznym i realizuje je w całości lub w części,
- Comarch Technologies sp. z o.o. odpowiada za rozwój technologii związanych z projektowaniem i produkcją urządzeń elektronicznych oraz związanego z nimi oprogramowania,
- CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na dostarczaniu łącz teleinformatycznych na potrzeby krajowych spółek Grupy, a także na świadczeniu usług informatycznych i consultingowych na rzecz Comarch S.A. oraz klientów spoza Grupy Comarch,
- Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty prowadzi działalność inwestycyjną (poprzez swoje spółki zależne) w zakresie nowych technologii i usług, a także działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym,
- Comarch Management sp. z o.o., Comarch Management sp. z o.o. SK-A, CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A, CAMS AG, Bonus Management sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A, Comarch Pointshub, Inc. prowadzą działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką,
- przedmiotem działalności Bonus Development sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A jest działalność developerska oraz inwestycyjna na rynku nieruchomości,
- Comarch Healthcare S.A. wytwarza i sprzedaje oprogramowanie związane z medycyną, urządzenia medyczne oraz świadczy usługi medyczne i diagnostyczne, a także wytwarza i dostarcza kompleksowe rozwiązania informatyczne dla sektora medycznego,
- Comarch Pointshub S.A. prowadzi działalność polegającą na wytwarzaniu nowej generacji oprogramowania lojalnościowego oraz z zakresu Smart City,
- Comarch Infrastruktura S.A. prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług data center oraz outsourcingu usług informatycznych,
- iComarch24 S.A. prowadzi projekty informatyczne z zakresu e-księgowości oraz handlu elektronicznego, świadczy również usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch,
- MKS Cracovia SSA jest sportową spółką akcyjną,
- „Bonus MANAGEMENT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie sportu, odnowy biologicznej i rekreacji,
- Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną,
- Spółki Comarch s.r.o. nie prowadzi obecnie działalności operacyjnej.

1.3 Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w III kwartale 2016 roku

W dniu 23 sierpnia 2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Comarch Healthcare S.A. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego spółki z kwoty 6 014 806 zł do kwoty 8 114 806 zł w drodze emisji 2 100 000 akcji serii N o wartości nominalnej 1 zł każda. Akcje serii N objął Comarch S.A. po cenie emisyjnej 10 zł za akcję, tj. łącznej cenie emisyjnej w wysokości 21 000 000 zł, z czego 18 900 000 zł zostało przekazane na kapitał zapasowy jako agio. Akcje te zostały opłacone w dniu 24 sierpnia 2016 roku. Na dzień bilansowy powyższe podwyższenie kapitału zakładowego nie zostało zarejestrowane.

Na podstawie umowy zawartej w dniu 31 sierpnia 2016 roku, Comarch AG zwrócił 166 719 akcji spółki Comarch Software und Beratung AG wypożyczonych od Vintage Investment Holdings S.A. Na dzień 30 września 2016 roku Comarch AG jest właścicielem 97,32% akcji Comarch Software und Beratung AG.

1.4 Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu

W dniu 18 października 2016 roku nastąpił podział certyfikatów inwestycyjnych funduszu Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (CCF FIZ) w proporcji 1:1000 i tym samym 1 certyfikatowi inwestycyjnemu Funduszu przed podziałem będzie odpowiadało 1 000 certyfikatów inwestycyjnych Funduszu po podziale. Aktualnie Comarch S.A. posiada 4 000 certyfikatów inwestycyjnych, w miejsce dotychczasowych 4, co stanowi 100% certyfikatów inwestycyjnych w CCF FIZ.

W dniu 9 listopada 2016 roku zostało zarejestrowane w KRS podwyższenie kapitału zakładowego Comarch Healthcare S.A. do kwoty 8 114 806 zł. W wyniku powyższej operacji, akcjonariuszami Comarch Healthcare S.A. na dzień publikacji niniejszego raportu są CCF FIZ

(57,13% akcji w kapitale zakładowym), Comarch S.A. (25,88% akcji w kapitale zakładowym) oraz CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A (16,99% akcji w kapitale zakładowym).

W dniu 11 listopada został złożony do organu rejestrowego wniosek o rejestrację spółki Comarch Peru S.A.C. z siedzibą w Limie.

2. Opis stosowanych zasad rachunkowości

Niniejsze niezbadane Śródroczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe Grupy („Śródroczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe”) obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2016 roku wraz z danymi porównywalnymi, zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości („MSR”) 34, oraz zgodnie z odpowiednimi standardami rachunkowości mającymi zastosowanie do śródrocznej sprawozdawczości finansowej w kształcie zatwierdzonym przez Unię Europejską, opublikowanymi i obowiązującymi w czasie przygotowywania niniejszego Skróconego Śródrocznego Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego.

Niniejsze Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2016 roku nie obejmuje wszystkich informacji oraz ujawnień wymaganych w rocznym sprawozdaniu finansowym i należy je czytać łącznie ze zbadanym Skonsolidowanym Sprawozdaniem Finansowym Grupy Kapitałowej Comarch sporządzonym według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”), zawierającym noty („Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe sporządzone według MSSF”) za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku.

Zasady rachunkowości oraz metody wyliczeń przyjęte do przygotowania Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego obejmującego okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2016 roku są spójne z zasadami opisanymi w zbadanym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Comarch sporządzonym według MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku (Nota 2 oraz Nota 3 Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Kapitałowej Comarch sporządzonego według MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku).

Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2016 roku składa się ze skonsolidowanego bilansu, skonsolidowanego rachunku zysków i strat, skonsolidowanego zestawienia całkowitych dochodów, zestawienia zmian w skonsolidowanych kapitałach własnych, skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych oraz wybranych not objaśniających.

W śródrocznym sprawozdaniu finansowym uwzględnia się bądź odracza koszty powstające w roku finansowym nierównomiernie tylko wtedy, gdy powyższe koszty powinny zostać uwzględnione bądź odroczone w czasie na koniec danego roku obrotowego.

Niniejsze Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2016 roku zostało przygotowane w tysiącach złotych i zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd w dniu 14 listopada 2016 roku.

Standardy i interpretacje do stosowania po raz pierwszy w roku 2016

Następujące standardy, zmiany do istniejących standardów oraz interpretacje opublikowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz zatwierdzone do stosowania w UE wchodzi w życie po raz pierwszy w roku 2016:

- **Zmiany do MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne”** – Rozliczanie nabycia udziałów we wspólnych operacjach - zatwierdzone w UE w dniu 24 listopada 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”** – Inicjatywa w odniesieniu do ujawnień - zatwierdzone w UE w dniu 18 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),

- **Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” oraz MSR 38 „Aktywa niematerialne”** – Wyjaśnienia na temat akceptowalnych metod amortyzacyjnych - zatwierdzone w UE w dniu 2 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” oraz MSR 41 „Rolnictwo”** – Rolnictwo: uprawy roślinne - zatwierdzone w UE w dniu 23 listopada 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze”** – Programy określonych świadczeń: składki pracownicze - zatwierdzone w UE w dniu 17 grudnia 2014 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 lutego 2015 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe”** – Metoda praw własności w jednostkowych sprawozdaniach finansowych - zatwierdzone w UE w dniu 18 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie).
- **Zmiany do różnych standardów „Poprawki do MSSF (cykl 2010-2012)”** – dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 2, MSSF 3, MSSF 8, MSSF 13, MSR 16, MSR 24 oraz MSR 38) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa – zatwierdzone w UE w dniu 17 grudnia 2014 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 lutego 2015 lub po tej dacie),
- **Zmiany do różnych standardów „Poprawki do MSSF (cykl 2012-2014)”** – dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 5, MSSF 7, MSR 19 oraz MSR 34) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa - zatwierdzone w UE w dniu 15 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 lub po tej dacie).

Ww. standardy, interpretacje i zmiany do standardów nie miały istotnego wpływu na dotychczas stosowaną politykę rachunkowości jednostki i sprawozdanie finansowe Grupy za rok 2016.

Standardy i Interpretacje przyjęte przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji przyjętych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), z wyjątkiem poniższych standardów, zmian do standardów i interpretacji, które według stanu na dzień 30 września 2016 roku nie zostały jeszcze przyjęte do stosowania w UE (poniższe daty wejścia w życie odnoszą się do standardów w wersji pełnej):

- **MSSF 9 „Instrumenty finansowe”** (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności”** (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie) – Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego tymczasowego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF 14,
- **MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”** oraz późniejsze zmiany (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **MSSF 16 „Leasing”** (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie),

- **Zmiany do MSSF 2 „Płatności na bazie akcji”** – Klasyfikacja oraz wycena płatności na bazie akcji (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie), zmiana została dodana 20 czerwca 2016 r.,
- **Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 12 „Ujawnienia na temat udziałów w innych jednostkach” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”** – Jednostki inwestycyjne: zastosowanie zwolnienia z konsolidacji (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”** – Sprzedaż lub wniesienie aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem oraz późniejsze zmiany (data wejścia w życie zmian została odroczone do momentu zakończenia prac badawczych nad metodą praw własności),
- **Zmiany do MSR 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych”** – Inicjatywa w odniesieniu do ujawnień (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 12 „Podatek dochodowy”** – Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego od niezrealizowanych strat (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie).

Zarząd Spółki przewiduje, że zastosowanie MSSF 15 i MSSF 16 może wywrzeć w przyszłości wpływ na kwoty i ujawnienia prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej. Nie ma jednak możliwości przedstawienia wiarygodnych danych szacunkowych dotyczących oddziaływania MSSF 15 i MSSF 16, dopóki Grupa nie przeprowadzi szczegółowej analizy w tym aspekcie. Według szacunków jednostki dominującej pozostałe ww. standardy, interpretacje i zmiany do standardów nie miałyby istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe, jeżeli zostałyby zastosowane przez jednostkę na dzień bilansowy.

Jednocześnie nadal poza regulacjami przyjętymi przez UE pozostaje rachunkowość zabezpieczeń portfela aktywów i zobowiązań finansowych, których zasady nie zostały zatwierdzone do stosowania w UE.

Według szacunków jednostki dominującej zastosowanie rachunkowości zabezpieczeń portfela aktywów lub zobowiązań finansowych według **MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”** nie miałyby istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe, jeżeli zostałyby przyjęte do stosowania na dzień bilansowy.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Comarch za 9 miesięcy 2016 roku obejmuje sprawozdania następujących spółek:

	Charakter powiązań	Metoda konsolidacji	Udział Comarch S.A. w kapitale zakładowym
Comarch S.A.	jednostka dominująca	pełna	
Comarch AG	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Sistemas LTDA	jednostka zależna	pełna	80% w posiadaniu Comarch AG, 20% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG)
Comarch Software und Beratung AG	jednostka zależna	pełna	97,32% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Solutions GmbH	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG

Comarch S.A.S.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch R&D S.à r.l.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Luxembourg S.à r.l.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Inc.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Panama Inc.	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu Comarch Inc.
Comarch Canada, Corp.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Espace Connecté Inc.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Middle East FZ-LLC	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch LLC	jednostka zależna	pełna	100%
OOO Comarch	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Technologies Oy	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch UK Ltd.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Chile SpA	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Software Spain S.L.U.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Colombia S.A.S.	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu Comarch Software Spain S.L.U.
Comarch Yazilim A.S.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch SRL	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Malaysia SDN. BHD.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch s.r.o.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Pointshub, Inc.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch AB	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Argentina S.A.	jednostka zależna	pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Technologies sp. z o.o.	jednostka zależna	pełna	100%
CA Consulting S.A.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Management sp. z o.o.	jednostka zależna	pełna	100%
Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	jednostka zależna	pełna	100% ogólnej liczby certyfikatów inwestycyjnych

Comarch Management sp. z o.o. SK-A	jednostka zależna	pełna	8,82% w posiadaniu CCF FIZ, 26,45% w posiadaniu Comarch S.A., 64,73% akcji nabytych w celu umorzenia przez Comarch Management sp. z o.o. SK-A
Bonus Management sp. z o.o. SK-A	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus MANAGEMENT sp. z o.o. Cracovia Park SK-A	jednostka zależna	pełna	50% w posiadaniu Bonus Management sp. z o.o. SK-A, 50% w posiadaniu MKS Cracovia SSA
Bonus Development sp. z o.o. SK-A	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Healthcare S.A.	jednostka zależna	pełna	77,08% w posiadaniu CCF FIZ, 22,92% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
Comarch Polska S.A.	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Pointshub S.A.	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Infrastruktura S.A.	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
iComarch24 S.A.	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Swiss AG	jednostka zależna	pełna	100% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
CAMS AG	jednostka zależna	pełna	51% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
Opso sp. z o.o.	jednostka zależna	pełna	100%
MKS Cracovia SSA	jednostka zależna	pełna	66,11%

3. Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

3.1. Sprawozdawczość wg segmentów za 9 miesięcy 2016 roku

Dla Grupy Kapitałowej Comarch podstawowym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty branżowe a pomocniczym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty geograficzne. Objęte konsolidacją jednostki Grupy Kapitałowej Comarch prowadzą następujące rodzaje działalności:

- sprzedaż systemów informatycznych i usług z nimi związanych oraz sprzedaż sprzętu informatycznego (określaną dalej jako „Segment IT”),
- działalność sportową (określaną dalej jako „Segment Sport”) prowadzoną przez MKS Cracovia SSA,
- działalność związaną z inwestowaniem na rynku kapitałowym i na rynku nieruchomości (określaną dalej jako „Segment Inwestycje”),
- działalność w zakresie usług medycznych (określaną dalej jako „Segment Medycyna”).

Zwracamy uwagę, że począwszy od raportu za IV kwartał 2015 nastąpiła zmiana sposobu prezentacji Segmentu „Medycyna”. Obecnie w Segmencie Medycyna prezentowana jest działalność polegająca na świadczeniu usług medycznych przez Centrum Medyczne iMed24. Działalność polegająca na produkcji oprogramowania oraz świadczeniu usług informatycznych dla odbiorców z sektora Medycznego jest prezentowana w segmencie IT.

Dokonano jednocześnie analogicznej korekty prezentacyjnej w danych porównawczych okresów przeszłych.

Dominujący udział w przychodach ze sprzedaży, wynikach oraz aktywach posiada Segment IT. Ze względu na specyfikę działalności segment IT prezentowany jest z wydzieleniem rynku DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), rynku polskiego oraz rynków pozostałych.

Ze względu na geograficzny podział działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Rejon DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Pozostałe kraje. Segment Sport, Segment Inwestycje i Segment Medycyna prowadzą działalność wyłącznie na terenie Polski. Ze względu na to, że jedynie Segment IT prowadzi działalność poza krajem i jednocześnie ponoszone w Segmencie IT koszty w znacznej mierze są wspólne dla sprzedaży eksportowej oraz krajowej nie jest celowe ustalanie wyniku odrębnie dla działalności eksportowej i krajowej.

Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W ciągu 9 miesięcy 2016 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiągniętych przez Grupę Kapitałową Comarch na przestrzeni roku 2015 przedstawiał się następująco: 22% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 23% w drugim kwartale, 20% w trzecim kwartale oraz 35% w czwartym kwartale.

Na przestrzeni roku 2016 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2015 roku.

Przychody, koszty i wynik finansowy

9 miesięcy 2015	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna**	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu – sprzedaż klientom zewnętrznym	450 818	157 571	106 082	987	13 945	4 643	-	734 046
w tym:								
przychody ze sprzedaży:	444 842	157 916	107 124	236	13 446	5 292	-	728 856
na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT	101 690	66 739	30 382	-	-	-	-	198 811
na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość	82 280	4 602	8 589	-	-	-	-	95 471
na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi	45 000	4 602	57 389	-	-	-	-	106 991
na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities	56 366	6 312	9 376	-	-	-	-	72 054
na rzecz klientów z Sektora Publicznego	74 536	-	1 152	-	-	-	-	75 688
na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw	66 421	75 661	-	-	-	-	-	142 082
na rzecz klientów sektora Medycyna	17 209	-	-	-	-	5 292	-	22 501
na rzecz pozostałych klientów	1 340	-	236	236	13 446	-	-	15 258
pozostałe przychody operacyjne	4 679	895	171	68	402	28	-	6 243
przychody finansowe	1297	(1 240)	(1 213)	683	97	(677)	-	(1 053)
Przychody segmentu – sprzedaż pozostałym segmentom	153 990	17 464	19 681	2 062	6 614	1 101	(200 912)	-
Przychody segmentu ogółem*	604 808	175 035	125 763	3 049	20 559	5 744	(200 912)	734 046
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	395 436	139 972	126 429	2 524	13 863	8 070	-	686 294
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	153 990	17 464	19 681	2 062	6 614	1 101	(200 912)	-
Koszty segmentu ogółem*	549 426	157 436	146 110	4 586	20 477	9 171	(200 912)	686 294
Podatek bieżący	(4 937)	(700)	(2 151)	(37)	-	-	-	(7 825)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(474)	(2 664)	693	(25)	(81)	-	-	(2 551)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(331)	-	(540)	-	-	-	-	(871)
Wynik netto	49 640	14 235	(22 345)	(1 599)	1	(3 427)	-	36 505
w tym:								
wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	49 640	13 909	(22 345)	(1 594)	1	(3 427)	-	36 184
wynik przypadający udziałom niedającym kontroli	-	326	-	(5)	-	-	-	321

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom

**) zwracamy uwagę, że począwszy od raportu za IV kwartał 2015 roku nastąpiła zmiana sposobu prezentacji Segmentu „Medycyna”. Obecnie w Segmencie Medycyna prezentowana jest działalność polegająca na świadczeniu usług medycznych przez Centrum Medyczne iMed24. Działalność polegająca na produkcji oprogramowania oraz świadczeniu usług informatycznych dla odbiorców z sektora Medycznego jest prezentowana w segmencie IT. Dokonano jednocześnie analogicznej korekty prezentacyjnej w danych porównawczych dotyczących okresów przeszłych.

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

9 miesięcy 2016	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna**	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynk					
Przychody segmentu– sprzedaż klientom zewnętrznym	417 223	166 981	160 265	892	30 175	5 660	-	781 196
<i>w tym:</i>								
<i>przychody ze sprzedaży:</i>	398 716	163 530	151 921	239	19 794	6 190	-	740 390
<i>na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT</i>	82 384	47 730	51 369	-	-	-	-	181 483
<i>na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość</i>	85 818	5 503	10 616	-	-	-	-	101 937
<i>na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi</i>	45 019	6 993	71 637	-	-	-	-	123 649
<i>na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities</i>	63 053	13 987	14 625	-	-	-	-	91 665
<i>na rzecz klientów z Sektora Publicznego</i>	43 130	5 635	3 661	-	-	-	-	52 426
<i>na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw</i>	72 972	83 679	-	-	-	-	-	156 651
<i>na rzecz klientów sektora Medycyna</i>	4 439	-	-	-	-	6 190	-	10 629
<i>na rzecz pozostałych klientów</i>	1 901	3	13	239	19 794	-	-	21 950
<i>pozostałe przychody operacyjne</i>	13 647	4 365	7 578	139	9 809	-	-	35 538
<i>przychody finansowe</i>	4 860	(914)	766	514	572	(530)	-	5 268
Przychody segmentu– sprzedaż pozostałym segmentom	148 956	25 314	24 911	2 101	6 748	1 258	(209 288)	-
Przychody segmentu ogółem*	566 179	192 295	185 176	2 993	36 923	6 918	(209 288)	781 196
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	379 396	154 262	166 293	1 989	19 388	8 905	-	730 233
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	148 956	25 314	24 911	2 101	6 748	1 258	(209 288)	-
Koszty segmentu ogółem*	528 352	179 576	191 204	4 090	26 136	10 163	(209 288)	730 233
Podatek bieżący	(3 319)	(1 536)	(4 111)	(68)	-	-	-	(9 034)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(1 577)	(2 388)	(5 364)	26	(1 321)	-	-	(10 624)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(146)	-	(6 468)	-	-	-	-	(6 614)
Wynik netto	32 785	8 795	(21 971)	(1 139)	9 466	(3 245)	-	24 691
<i>w tym:</i>								
<i>wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej</i>	32 785	8 343	(21 971)	(1 133)	6 258	(3 245)	-	21 037
<i>wynik przypadający udziałom niedającym kontroli</i>	-	452	-	(6)	3 208	-	-	3 654

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom

**) zwracamy uwagę, że począwszy od raportu za IV kwartał 2015 roku nastąpiła zmiana sposobu prezentacji Segmentu „Medycyna”. Obecnie w Segmencie Medycyna prezentowana jest działalność polegająca na świadczeniu usług medycznych przez Centrum Medyczne iMed24. Działalność polegająca na produkcji oprogramowania oraz świadczeniu usług informatycznych dla odbiorców z sektora Medycznego jest prezentowana w segmencie IT. Dokonano jednocześnie analogicznej korekty prezentacyjnej w danych porównawczych dotyczących okresów przeszłych.

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Udział segmentów branżowych w aktywach i zobowiązaniach oraz wydatkach inwestycyjnych

Aktywa i zobowiązania segmentów oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja na dzień 30 września 2015 roku oraz 30 września 2016 roku przedstawiają się następująco:

30 września 2015 / 9 miesięcy 2015

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	652 459	211 729	142 337	111 985	44 101	9 571	1 172 182
Zobowiązania	290 406	72 543	46 326	4 289	14 881	7 796	436 241
Wydatki inwestycyjne	45 906	7 576	19 356	11 305	1 104	857	86 104
Amortyzacja	25 627	9 833	782	550	740	2 216	39 748

30 września 2016 / 9 miesięcy 2016

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	684 384	192 476	179 763	137 673	54 774	7 438	1 256 508
Zobowiązania	273 547	69 674	51 753	29 739	18 137	5 380	448 320
Wydatki inwestycyjne	39 352	9 438	14 228	33 767	7 324	805	104 914
Amortyzacja	29 202	11 819	2 111	601	1 531	2 188	47 452

Podział przychodów ze sprzedaży, aktywów oraz wydatków inwestycyjnych ogółem wg segmentów geograficznych jest zaprezentowany poniżej.

Przychody ze sprzedaży podstawowej- wg lokalizacji działalności

	9 miesięcy 2016	%	9 miesięcy 2015	%
Kraj /Polska/	424 939	57,4	463 816	63,6
Rejon DACH	163 530	22,1	157 916	21,7
Pozostałe kraje	151 921	20,5	107 124	14,7
RAZEM	740 390	100,0	728 856	100,0

Suma aktywów - wg lokalizacji działalności

	30 września 2016 r.	%	31 grudnia 2015 r.	%
Kraj /Polska/	884 072	70,4	876 925	67,2
Rejon DACH	192 476	15,3	243 805	18,7
Pozostałe kraje	179 960	14,3	184 098	14,1
RAZEM	1 256 508	100,0	1 304 828	100,0

Wydatki inwestycyjne - wg lokalizacji działalności

	9 miesięcy 2016	12 miesięcy 2015	9 miesięcy 2015
Kraj /Polska/	81 248	94 587	59 172
Rejon DACH	9 438	10 459	7 576
Pozostałe kraje	14 228	32 118	19 356
RAZEM	104 914	137 164	86 104

3.2. Rzeczowe aktywa trwałe

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Grunty, budynki i budowle	303 016	293 642
Środki transportu i urządzenia	88 385	85 288
Środki trwałe w budowie	72 307	27 597
Pozostałe	13 583	15 938
Zaliczki na środki trwałe w budowie	2 380	101
RAZEM	479 671	422 566

Rzeczowe aktywa trwałe obejmują głównie nieruchomości i urządzenia posiadane przez Grupę Comarch. Na dzień 30 września 2016 roku własnością Grupy jest sześć budynków biurowych położonych w Krakowie w Specjalnej Strefie Ekonomicznej o powierzchni całkowitej 56 760 m², dwa budynki biurowe położone w Warszawie o powierzchni całkowitej 2 582 m², budynki biurowe i magazynowe w Łodzi, budynek biurowy i magazynowy w Lille oraz budynek biurowy i data center w Dreźnie. Grupa jest również w posiadaniu niezabudowanych nieruchomości gruntowych na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie o powierzchni ok. 2,13 ha. Środki trwałe w budowie na dzień 30 września 2016 roku obejmują głównie nakłady związane z inwestycjami na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie, polegającymi na budowie budynku biurowego SSE7, rozbudowie hali produkcyjnej na SSE6, a także nakłady związane z przebudową budynku pofabrycznego oraz budową przyległego budynku biurowego w Łodzi oraz nakłady na prace modernizacyjne budynku magazynowego w Lille i przystosowanie go do pełnienia funkcji data center.

Spółka zależna Comarch Healthcare S.A. rozpoczęła w I kwartale 2012 roku prowadzenie działalności diagnostycznej i medycznej (Centrum Medyczne iMed24) i rozpoczęła użytkowanie sprzętu diagnostycznego i medycznego zakupionego w 2011 roku. Na dzień 30 września 2016 roku wartość księgową tego sprzętu wynosi 6 560 tys. zł.

W dniu 16 czerwca 2015 roku została zawarta umowa pomiędzy Bonus Development spółka z ograniczoną odpowiedzialnością SK-A, spółką zależną Comarch S.A. oraz Skanska S.A. na realizację inwestycji budowlanej w Łodzi. Przedmiotem umowy jest wybudowanie budynku biurowego wraz z przebudową i zmianą sposobu użytkowania przyległego budynku pofabrycznego zlokalizowanego w Łodzi przy ul. Jaracza 76/78 wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz z dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku będzie wynosić 9 906,20 m². Wartość umowy wynosi 37 883 tys. zł netto. Planowany termin zakończenia inwestycji to czwarty kwartał 2016 roku. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 30 września 2016 roku wyniosły 32 832 tys. zł.

Budynek biurowy nabyty w Lille przez Comarch S.A.S. został dostosowany do funkcji biurowej i stanowi obecnie siedzibę spółki. W dniu 15 marca 2016 roku została zawarta umowa pomiędzy Comarch S.A.S., spółką zależną Comarch S.A. oraz SNC-LAVALIN S.A.S. na realizację inwestycji budowlanej w Lille we Francji. Przedmiotem umowy jest przebudowa budynku magazynowego na data center pod adresem 17 Rue Paul Langevin w Lezennes. Wartość umowy wynosi 7 500 tys. EUR netto, tj. 32 118 tys. PLN, wg kursu euro z dnia zawarcia umowy. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 30 września 2016 roku wyniosły 963 tys. EUR, tj. 4 153 tys. zł wg kursu EUR na dzień 30 września 2016 roku. Planowany termin zakończenia inwestycji to drugi kwartał 2017 roku. Inwestycja jest finansowana ze środków z długoterminowego kredytu bankowego.

W dniu 18 marca 2016 roku zostały zawarte dwie umowy pomiędzy Comarch S.A., a firmą Budimex S.A.:

- a. Na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (budynek SSE7). Przedmiotem umowy jest wybudowanie budynku biurowego wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku będzie wynosić 27 736 m². Wartość umowy wynosi 69 704 tys. PLN netto. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 30 września 2016 roku wyniosły 5 901 tys. zł. Planowany termin zakończenia inwestycji to trzeci kwartał 2017 roku.
- b. Na przebudowę budynku SSE6 (Studio 1) w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Przedmiotem umowy jest przebudowa budynku z funkcji magazynowej na produkcyjną wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Wartość umowy wynosi 4 350 tys. PLN netto. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 30 września 2016 roku wyniosły 3 744 tys. zł. Planowany termin zakończenia inwestycji to czwarty kwartał 2016 roku.

Łączna wartość umów podpisanych z Budimex S.A. wynosi 74 054 tys. PLN netto.

W pierwszym półroczu 2016 roku Grupa zakupiła następujące nieruchomości gruntowe: na terenie Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej o powierzchni 1,31 ha (wartość transakcji wynosiła 3 831 tys. zł) oraz w Świeradowie Zdroju (wartość transakcji wynosiła 3 921 tys. zł).

W III kwartale nie dokonywano zakupów nieruchomości gruntowych.

3.3. Nieruchomości inwestycyjne

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Grunty	8 068	9 815
Budynki	7 643	7 248
Razem	15 711	17 063

Na dzień 30 września 2016 roku nieruchomości inwestycyjne obejmują zabudowane nieruchomości zlokalizowane w Krakowie, wykorzystywane na cele wynajmu podmiotom spoza Grupy oraz grunty położone w Krakowie, nabyte w celu budowy obiektów przeznaczonych na wynajem dla podmiotów spoza Grupy oraz nieruchomość zlokalizowaną w Kostrzynie wynajmowaną podmiotom spoza Grupy.

3.4. Wartość firmy

Obejmuje wartość firmy ustaloną przy nabywaniu udziałów następujących spółek:

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Comarch Kraków	99	99
CDN Comarch	1 227	1 227
Comarch AG	1 900	1 900
Comarch, Inc.	58	58
Comarch Software und Beratung AG	29 038	29 038
Comarch Swiss AG (A-MEA Informatik AG do 31 grudnia 2012)	8 413	8 413
Razem	40 735	40 735

Test na utratę wartości przeprowadzony został na dzień 31 grudnia 2015 roku, a jego metodologia została szczegółowo opisana w rocznym sprawozdaniu finansowym za rok 2015.

3.5. Pozostałe wartości niematerialne

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Koszty zakończonych prac rozwojowych	574	2 135
Prawo wieczystego użytkowania	38 780	38 850
Koncesje, licencje i oprogramowanie	16 159	21 588
Inne	7 631	3 901
Ogółem	63 144	66 474

Inne wartości niematerialne obejmują wycenę zaliczonych do wartości niematerialnych aktywów związanych z wartością relacji z klientami w spółce Comarch Swiss AG (dawniej A-MEA Informatik AG) w kwocie 200 tys. zł oraz karty zawodników w MKS Cracovia SSA w kwocie 7 431 tys. zł.

W okresie sprawozdawczym nie zachodziła konieczność aktualizacji aktywów zaliczonych do WNIIP związanych z nabyciem spółki A-MEA Informatik AG.

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących MKS Cracovia SSA o wartości 31 650 tys. zł jest traktowane jako wartość niematerialna o nieokreślonym okresie użytkowania i nie jest amortyzowane. Spółka spodziewa się, że nastąpi odnowienie prawa wieczystego użytkowania i odbędzie się to bez ponoszenia znaczących kosztów, gdyż Spółka nie jest zobowiązana do spełnienia żadnych warunków, od których zależałoby przedłużenie tego prawa. Spółka nie spodziewa się poniesienia znaczących kosztów przy odnowieniu prawa wieczystego użytkowania w kontekście dotychczasowych działań współwłaściciela Klubu czyli gminy Kraków.

3.6. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych

Według stanu na dzień 30 września 2016 roku Grupa posiada inwestycje w jednostkach stowarzyszonych.

Stan na 1 stycznia 2015 r.	567
Udział w wyniku SolInteractive S.A.	(103)
Objęcie akcji i udział w wyniku Volatech Capital Advisors S.A. (aktualnie Metrum Capital S.A.)	70
Udzielenie pożyczki dla SolInteractive S.A.	852
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	29 645
Stan na 30 września 2015 r.	31 031
Udział w wyniku SolInteractive S.A.	-
Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	86
Splata pożyczki dla SolInteractive S.A.	(115)
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(7 825)
Stan na 31 grudnia 2015 r.	23 177
Stan na 1 stycznia 2016 r.	23 177
Udział w wyniku SolInteractive S.A.	66
Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(212)
Splata pożyczki dla SolInteractive S.A.	(497)
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(6 416)
Stan na 30 września 2016 r.	16 118

Wykazane na dzień 30 września 2016 roku inwestycje w jednostkach stowarzyszonych obejmują nabyte przez CCF FIZ i Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A udziały i akcje w spółce SolInteractive S.A. stanowiące 42,98% akcji (27,37% w głosach na WZA spółki) w spółce, akcje w spółce Metrum Capital S.A., w której Comarch S.A. objął 21,43% kapitału zakładowego (15,79% w głosach na WZA spółki), a spółka CAMS AG objęła 42,86% kapitału zakładowego (31,58% w głosach na WZA spółki) o łącznej wartości 474 tys. zł, udziały w spółce Thanks Again LLC, w której Comarch Pointshub, Inc. objął 42,50% kapitału zakładowego (42,50% w głosach na WZA spółki) o wartości 15 404 tys. zł (wartość nominalna

objętych udziałów 30 831 tys. zł pomniejszona o udziały w wyniku bieżącym roku 2015 i 2016 oraz aktualizację wartości udziałów) oraz pożyczki udzielone spółce SolInteractive S.A. przez spółki Comarch Infrastruktura S.A. oraz Comarch S.A. w kwocie 240 tys. zł.

3.7. Zapasy

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Materiały i surowce	809	1 108
Produkcja w toku	67 505	44 817
Towary	5 452	5 021
Produkty gotowe	39	76
Zaliczki na towary	357	391
RAZEM	74 162	51 413

Koszt zapasów ujęty w pozycji „koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów” wyniósł 232 556 tys. zł (9 miesięcy 2016), 343 037 tys. zł (12 miesięcy 2015), 255 277 tys. zł (9 miesięcy 2015).

W okresie 9 miesięcy 2016 roku Grupa Comarch utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów, materiałów i wyrobów gotowych na kwotę 7 tys. zł. Grupa Comarch dokonała rozwiązania odpisów utworzonych w latach wcześniejszych na kwotę 1 tys. zł.

3.8. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W okresie 9 miesięcy 2016 roku oraz w okresie porównawczym Grupa Comarch nie posiadała aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

3.9. Pochodne instrumenty finansowe

a) Aktywa

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	4 303	743
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	-	-
	4 303	743
<i>Część krótkoterminowa</i>	2 394	664
<i>Część długoterminowa</i>	1 909	79

b) Zobowiązania

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	-	1 840
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	2 607	1 210
	2 607	3 050
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	1 639
<i>Część długoterminowa</i>	2 607	1 411

Grupa posiadała kontrakty terminowe typu forward zawarte w celu ograniczenia wpływu na wynik finansowy zmian w przepływach pieniężnych związanych z uprawdopodobnionymi planowanymi transakcjami, wynikających z ryzyka zmiany kursów walut oraz w celu zabezpieczenia przepływów z tytułu kredytów inwestycyjnych udzielonych w euro. Na dzień 30 września 2016 roku ww. instrumenty zostały wycenione w wartości godziwej ustalonej wg ceny

rynkowej, a zmiany w wycenie zostały odniesione na wynik z operacji finansowych. Łączna wartość netto kontraktów forward otwartych na dzień 30 września 2016 roku wyniosła 28 440 tys. EUR, 9 100 tys. USD oraz 700 tys. GBP. Po dacie bilansu zostały zawarte kontrakty terminowe na sprzedaż 10 400 tys. EUR oraz 7 900 tys. USD.

Spółka Comarch S.A. w dniu 24 października 2013 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 30 września 2013 roku w Banku Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 31 października 2018 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2016 roku wynosi minus 227 tys. zł.

Spółka Comarch S.A. w dniu 27 czerwca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla nieodnawialnego kredytu obrotowego zaciągniętego w dniu 4 stycznia 2013 roku w Banku Zachodnim WBK S.A. z siedzibą we Wrocławiu. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 28 czerwca 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2016 roku wynosi minus 264 tys. zł.

Spółka Comarch S.A. w dniu 9 lipca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w czerwcu 2006 roku w BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie na sfinansowanie III etapu budowy budynków produkcyjno-biurowych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 10 lat, tj. do dnia 29 lipca 2024 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2016 roku wynosi minus 1 017 tys. zł.

W dniu 23 października 2015 roku, spółka Comarch S.A. zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 4 grudnia 2013 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 8 lat, tj. do 30 listopada 2023 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2016 roku wynosi minus 1 099 tys. zł.

3.10. Należności handlowe oraz pozostałe należności

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Należności handlowe netto	233 608	344 466
<i>Należności handlowe brutto</i>	<i>260 037</i>	<i>367 832</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>(26 429)</i>	<i>(23 366)</i>
Należności pozostałe	30 690	23 594
Rozliczenia międzyokresowe czynne	13 263	10 453
Pozostałe rozliczenia	3 001	2 687
Pożyczki	1 109	2 712
Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych netto	1 521	1 463
<i>Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych brutto</i>	<i>4 274</i>	<i>1 463</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>(2 753)</i>	<i>-</i>
RAZEM	283 192	385 375
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>283 192</i>	<i>385 375</i>

Wartość godziwa należności handlowych oraz pozostałych należności jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej. Nie występuje koncentracja ryzyka kredytowego z tytułu należności handlowych, ponieważ Grupa posiada dużą liczbę klientów. W okresie 9 miesięcy 2016 roku Grupa utworzyła odpisy z tytułu utraty wartości należności handlowych w wysokości 28 606 tys. zł oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 21 694 tys. zł w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

3.11. Kapitał zakładowy

	Ilość akcji (szt.)	Akcje zwykłe i uprzywilejowane	Akcje własne	Razem
Stan na 1 stycznia 2015 r.	8 125 590	8 125 590	-	8 125 590
<i>14 maja 2015 r. rejestracja przez sąd podwyższenia kapitału zakładowego Spółki</i>	7 759	7 759	-	7 759
Stan na 30 września 2015 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 31 grudnia 2015 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 30 września 2016 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349

Wartość nominalna każdej akcji wynosi 1 zł.

Na kapitał zakładowy Comarch S.A. składa się:

- 1) 864 800 akcji imiennych uprzywilejowanych serii A,
- 2) 75 200 akcji zwykłych na okaziciela serii A,
- 3) 883 600 akcji imiennych uprzywilejowanych serii B,
- 4) 56 400 akcji zwykłych na okaziciela serii B,
- 5) 3 008 000 akcji zwykłych na okaziciela serii C,
- 6) 1 200 000 akcji zwykłych na okaziciela serii D,
- 7) 638 600 akcji zwykłych na okaziciela serii E,
- 8) 125 787 akcji zwykłych na okaziciela serii G,
- 9) 102 708 akcji zwykłych na okaziciela serii G3,
- 10) 563 675 akcji zwykłych na okaziciela serii H,
- 11) 441 826 akcji zwykłych na okaziciela serii I2,
- 12) 91 041 akcji zwykłych na okaziciela serii J2,
- 13) 73 953 akcji zwykłych na okaziciela serii K3,
- 14) 7 759 akcji zwykłych na okaziciela serii L1.

Akcje imienne serii A i B są uprzywilejowane co do głosu w ten sposób, że na każdą akcję przypada 5 głosów na Walnym Zgromadzeniu. Zamiana akcji imiennych na akcje na okaziciela jest dopuszczalna. W przypadku zamiany akcji imiennych na akcje na okaziciela tracą one wszelkie uprzywilejowanie. Zbycie akcji imiennej uprzywilejowanej powoduje wygaśnięcie związanego z nią uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu, przy czym nie powoduje wygaśnięcia uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu:

- a) zbycie na rzecz osób będących akcjonariuszami Spółki na dzień 18 marca 1998 roku,
- b) zbycie na rzecz zstępnych zbywcy,
- c) przejście własności akcji imiennej w wyniku spadkobrania.

Zbycie akcji imiennych wymaga zgody Zarządu udzielonej w formie pisemnej. Zbycie akcji bez zgody Zarządu jest możliwe na warunkach określonych w Statucie Comarch S.A.

Akcje na okaziciela mają prawo do 1 głosu na WZA. Zamiana akcji na okaziciela na akcje imienne nie jest dopuszczalna.

3.11.1. Zmiany w stanie kapitału zakładowego w III kwartale 2016

Nie wystąpiły, poza opisanymi w pkt. [4.1.2](#) niniejszego sprawozdania.

3.11.2. Zmiany w stanie kapitału zakładowego po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

3.12. Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu oraz Kluczowych Pracowników Spółki

Nie wystąpił.

3.13. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Zobowiązania handlowe	35 881	64 665
Zaliczki otrzymane na poczet usług	274	6 467
Zobowiązania handlowe i pozostałe wobec podmiotów powiązanych	1 647	2 073
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych i innych obciążeń podatkowych	25 867	46 771
Zobowiązania inwestycyjne	14 737	3 832
Przychody przyszłych okresów	29 278	20 527
Pozostałe zobowiązania	4 262	4 959
Fundusze specjalne (ZFŚS i Zakładowy Fundusz Mieszkaniowy)	2 197	1 604
Razem	114 143	150 898

Wartość godziwa zobowiązań handlowych oraz pozostałych zobowiązań jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej.

3.14. Kontrakty długoterminowe

	9 miesięcy 2016	9 miesięcy 2015
a) przychody z zakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	37 287	47 826
b) przychody z niezakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	87 295	84 025
c) efekt rozliczenia zgodnie z MSR 11 niezakończonych kontraktów ujętych w okresie sprawozdawczym	25 505	36 876
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym	150 087	168 727

Z uwagi, iż Spółka stosuje zasadę ustalania stopnia zaawansowania prac proporcjonalnie do udziału poniesionych kosztów w całości kosztów kontraktu, suma poniesionych kosztów oraz ujętych wyników odpowiada przychodom. Dokonano na koniec okresu sprawozdawczego wyceny kontraktów długoterminowych zgodnie ze stopniem zaawansowania prac.

Dokonano na koniec okresu sprawozdawczego wyceny kontraktów długoterminowych zgodnie ze stopniem zaawansowania prac. Zmiana stanu rozliczeń z tytułu kontraktów długoterminowych ujętych w aktywach i pasywach między 30 września 2015, a 30 września 2016 prezentowana jest poniżej:

	Stan na 30 września 2016 r.	Stan na 30 września 2015 r.
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte do dnia bilansowego - wg stopnia zawansowania prac	627 894	473 350
Wystawione faktury	(596 125)	(431 876)
	31 769	41 474

	Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych	Efekt rozliczenia netto
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym			
Wartość na 1 stycznia 2015	53 105	(48 507)	4 598
Wartość na 30 września 2015	59 385	(17 911)	41 474
Zmiana	6 280	30 596	36 876
Wartość na 1 stycznia 2016	32 440	(26 176)	6 264
Wartość na 30 września 2016	51 618	(19 849)	31 769
Zmiana	19 178	6 327	25 505

3.15. Kredyty, pożyczki

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Długoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	122 093	113 540
Kredyty odnawialne	690	-
Pożyczki	5 816	-
	128 599	113 540
Krótkoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	23 741	24 152
Kredyty odnawialne	-	-
Pożyczki	1 329	-
	25 070	24 152
Kredyty, pożyczki ogółem	153 669	137 692

Wartość zobowiązań z tytułu kredytów została ujęta w wysokości zamortyzowanego kosztu ustalonego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wartość godziwa zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek nie jest istotnie różna od wartości bilansowej.

W pierwszych trzech kwartałach 2016 roku wartość uruchomionych nieodnawialnych kredytów bankowych oraz pożyczek od podmiotów spoza Grupy Comarch wyniosła 39 807 tys. zł, a wartość spłaconych rat kapitałowych nieodnawialnych kredytów bankowych oraz pożyczek od podmiotów spoza Grupy Comarch wyniosła 25 258 tys. zł.

W okresie sprawozdawczym nie wystąpiły przypadki nieterminowej spłaty kapitału lub wypłaty odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek, ani nie zostały naruszone inne warunki umów kredytów i pożyczek, uprawniające kredytodawcę do żądania wcześniejszej spłaty kredytu lub pożyczki.

Obciążenie kredytów i pożyczek Grupy ryzykiem stopy procentowej

Stan na	Do 6	6-12	1-5 lat	Powyżej	Razem
31 grudnia 2015 r.	miesiący	miesiący		5 lat	
Kredyty i pożyczki	12 712	11 782	77 825	35 865	138 184
Odsetki	(342)	-	(150)	-	(492)
	12 370	11 782	77 675	35 865	137 692
Stan na	Do 6	6-12	1-5 lat	Powyżej	Razem
30 września 2016 r.	miesiący	miesiący		5 lat	
Kredyty i pożyczki	12 567	13 011	88 887	39 853	154 318
Odsetki	(508)	-	(141)	-	(649)
	12 059	13 011	88 746	39 853	153 669

Struktura zapadalności kredytów, pożyczek i zobowiązań finansowych długoterminowych

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Od 1 do 2 lat	27 682	23 755
Od 2 do 5 lat	61 064	53 920
Powyżej 5 lat	39 853	35 865
	128 599	113 540

Struktura walutowa wartości bilansowej kredytów, pożyczek i zobowiązań finansowych

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
W walucie polskiej	12 228	6 785
W EUR (równowartość w zł)	141 441	130 907
	153 669	137 692

Efektywne stopy procentowe na dzień bilansowy:

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Kredyty bankowe	1,65%	1,73%
Pożyczki	3,64%	-

3.15.1. Nieodnawialne kredyty bankowe

W Grupie Comarch podmiot dominujący Comarch S.A. korzysta z następujących długoterminowych kredytów bankowych:

- a) kredyt inwestycyjny w BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie na sfinansowanie III etapu budowy budynków produkcyjno - biurowych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Wysokość kredytu wynosiła 44 000 tys. zł. Okres kredytowania wynosi 16 lat, tj. do 2024 roku, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Wykorzystanie kredytu nastąpiło do dnia 30 września 2008 roku. Zabezpieczeniem kredytu są: hipoteka na wybudowanej nieruchomości, cesja polisy ubezpieczeniowej budynku oraz weksel in blanco. W dniu 5 października 2011 roku spółka dokonała przewalutowania pozostałej do spłaty kwoty kredytu na walutę euro. Na dzień 30 września 2016 roku wartość kapitału pozostającego do spłaty wynosiła 4 957 tys. EUR, tj. 21 374 tys. zł (wobec 5 422 tys. EUR, tj. 23 104 tys. zł na dzień 31 grudnia 2015 roku).
- b) kredyt inwestycyjny w banku Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie na refinansowanie kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w banku DnB NORD Bank Polska S.A., na finansowanie IV etapu budowy budynków produkcyjno-biurowych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Wysokość kredytu wynosi 4 126 tys. EUR. Okres kredytowania wynosi 8 lat, tj. do 2021 roku. Oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Zabezpieczeniem kredytu są: hipoteka ustanowiona na nieruchomości będącej przedmiotem refinansowania oraz cesja praw z polisy ubezpieczeniowej ww. nieruchomości. Całkowite wykorzystanie kredytu nastąpiło w dniu 1 października 2013 roku. Na dzień 30 września 2016 roku wartość kapitału pozostającego do spłaty wynosiła 2 579 tys. EUR, tj. 11 120 tys. zł (wobec 2 966 tys. EUR, tj. 12 638 tys. zł na dzień 31 grudnia 2015 roku).
- c) nieodnawialny kredyt obrotowy w BZ WBK Bank S.A. z siedzibą we Wrocławiu zaciągnięty w pierwszym kwartale 2013 roku na finansowanie bieżącej działalności gospodarczej Spółki. Kredyt został udzielony w wysokości 7 400 tys. EUR. Okres kredytowania wynosi 8 lat, dzień ostatecznej spłaty przypada na 31 grudnia 2020 roku. Oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Zabezpieczeniem kredytu są

- hipoteka na jednej z nieruchomości Comarch S.A. zlokalizowanej w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie oraz cesja polisy ubezpieczeniowej budynku. Na dzień 30 września 2016 roku wartość kapitału pozostającego do spłaty wynosiła 4 058 tys. EUR, tj. 17 499 tys. zł (wobec 4 774 tys. EUR, tj. 20 345 tys. zł na dzień 31 grudnia 2015 roku).
- d) kredyt inwestycyjny w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie na finansowanie oraz refinansowanie nie więcej niż 90% kosztów netto inwestycji polegającej na budowie budynku biurowego SSE6 i data center na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie. Kredyt został udzielony w euro do kwoty 56 000 tys. PLN, co na dzień podpisania umowy stanowiło równowartość kwoty 13 323 tys. EUR. Okres kredytowania wynosi 10 lat, dzień ostatecznej spłaty przypada 4 grudnia 2023 roku, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Zabezpieczeniem kredytu są: pełnomocnictwo do dysponowania rachunkami bieżącymi Comarch S.A. prowadzonymi przez Bank Pekao S.A., oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji, hipoteka umowna na nieruchomości, na której jest realizowana inwestycja, cesja praw z umowy ubezpieczenia nieruchomości, cesja praw z gwarancji rękojmi. Kredyt został w całości wykorzystany do dnia 30 września 2015 roku. Na dzień 30 września 2016 roku wartość kapitału pozostającego do spłaty wynosiła 11 935 tys. EUR, tj. 51 465 tys. zł (wobec 13 184 tys. EUR, tj. 56 185 tys. zł na dzień 31 grudnia 2015 roku).
- e) kredyt inwestycyjny w Banku Handlowym w Warszawie S.A. z siedzibą w Warszawie na finansowanie oraz refinansowanie nie więcej niż 75% kosztów netto inwestycji polegającej na budowie budynku biurowego SSE7 na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie. Wysokość kredytu wynosi 13 333 tys. EUR tj. 58 144 tys. zł według kursu EUR z dnia zawarcia umowy. Okres kredytowania wynosi 12 lat i trwa do 15 maja 2028 roku, walutą kredytu jest EUR, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Uruchomienie kredytu powinno nastąpić w ciągu 24 miesięcy od daty podpisania umowy kredytowej tj. do dnia 16 maja 2018 roku. Zabezpieczeniem kredytu są: hipoteka umowna ustanowiona na nieruchomości, na której jest realizowana inwestycja (SSE7), oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku Bank Handlowy w Warszawie S.A. oraz cesja praw z umowy ubezpieczenia budynku SSE7, zawartej po zakończeniu inwestycji. Na dzień 30 września 2016 roku kredyt nie był uruchomiony.
- f) kredyt długoterminowy nieodnawialny w Banku Handlowym w Warszawie S.A. z siedzibą w Warszawie na finansowanie bieżącej działalności gospodarczej. Wysokość kredytu wynosi 2 508 tys. EUR, tj. 10 938 tys. zł według kursu EUR z dnia zawarcia umowy. Okres kredytowania wynosi 43 miesiące i trwa do 16 grudnia 2019 roku, walutą kredytu jest EUR, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Uruchomienie kredytu powinno nastąpić w ciągu 24 miesięcy od daty podpisania umowy kredytowej tj. do dnia 16 maja 2018 roku. Zabezpieczeniem kredytu są oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji oraz pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku Bank Handlowy w Warszawie S.A. Na dzień 30 września 2016 roku wartość uruchomionego kredytu wynosiła 1 072 tys. EUR, tj. 4 622 tys. zł.
- g) kredyt inwestycyjny w DNB Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie na finansowanie/refinansowanie do 100% nakładów inwestycyjnych na zakup urządzeń technicznych stanowiących wyposażenie laboratorium IoT (Internet of Things), zlokalizowanego w budynku SSE6 w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie, o którym Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-21-2016](#) z dnia 19 sierpnia 2016 roku. Wysokość kredytu wynosi 2 531 000,00 EUR, tj. 10 854 000,00 PLN wg kursu euro z dnia zawarcia umowy. Okres kredytowania trwa do 30 grudnia 2023 roku, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Wykorzystanie kredytu powinno nastąpić do dnia 30 grudnia 2016 roku. Zabezpieczeniem kredytu są: zastaw rejestrowy na urządzeniach będących przedmiotem finansowania do wysokości 150% kwoty kredytu, cesja praw z umowy ubezpieczenia urządzeń, oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji oraz pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku DNB Bank Polska Spółka Akcyjna. Na dzień 30 września 2016 roku kredyt nie był uruchomiony.

Spółka Comarch Healthcare S.A. zaciągnęła w trzecim kwartale 2011 roku kredyt inwestycyjny w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie na sfinansowanie zakupu sprzętu medycznego i

wyposażenia gabinetów medycznych w związku z realizacją projektu NZOZ Centrum Medyczne iMed24 w Krakowie. Wysokość dostępnego kredytu wynosiła 15 889 tys. zł, kredyt został wykorzystany w całości do 31 grudnia 2011 roku. Okres kredytowania wynosi 7 lat, tj. do 2018 roku, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Zabezpieczeniem kredytu są zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej środków trwałych oraz poręczenie podmiotu dominującego, tj. Comarch S.A. Na dzień 30 września 2016 roku wartość kapitału pozostającego do spłaty wynosiła 5 107 tys. zł (wobec 6 809 tys. zł na dzień 31 grudnia 2015 roku).

Spółka Comarch AG zaciągnęła w drugim kwartale 2013 roku kredyt inwestycyjny w Banku BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie na refinansowanie budowy budynku produkcyjno-biurowego oraz serwerowni data center w Dreźnie. Kredyt został udzielony w wysokości 6 000 tys. EUR, z okresem kredytowania do 2018 roku. U uruchomienie środków nastąpiło w dniu 25 lipca 2013 roku, oprocentowanie oparte jest na stopie zmiennej. Zabezpieczeniem kredytu są: poręczenie Comarch S.A., dług gruntowy na przedmiocie finansowania oraz przelew praw z polisy ubezpieczeniowej nieruchomości. Na dzień 30 września 2016 roku wartość kapitału pozostającego do spłaty wynosiła 2 172 tys. EUR, tj. 9 367 tys. zł (wobec 3 103 tys. EUR, tj. 13 225 tys. zł na dzień 31 grudnia 2015 roku).

Spółka Bonus Development Sp. z o.o. SK-A zaciągnęła w drugim kwartale 2015 roku kredyt inwestycyjny w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie na finansowanie i refinansowanie nie więcej niż 90% kosztów netto inwestycji związanych z przebudową budynku pofabrycznego oraz budową przyległego budynku biurowego w Łodzi. Kredyt został udzielony w euro do kwoty 38 800 tys. PLN, co na dzień podpisania umowy stanowiło równowartość kwoty 9 262 tys. EUR. Okres kredytowania wynosi 15 lat, dzień ostatecznej spłaty przypada w dniu 28 czerwca 2030 roku, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Zabezpieczeniem kredytu są: hipoteka umowna na nieruchomości, na której jest realizowana inwestycja, pełnomocnictwo do dysponowania rachunkami bieżącymi Bonus Development Sp. z o.o. SK-A prowadzonymi przez Bank Pekao S.A., oświadczenie Bonus Development Sp. z o.o. SK-A o poddaniu się egzekucji, cesja praw z umowy ubezpieczenia nieruchomości, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, cesja praw z umowy dzierżawy finansowanej nieruchomości zawartej ze spółką Comarch S.A., poręczenie spółki Comarch S.A. wraz z pełnomocnictwem do dysponowania rachunkami Comarch S.A. prowadzonymi przez Bank Pekao S.A. oraz oświadczeniem o poddaniu się egzekucji. Okres uruchomienia kredytu upływa w dniu 28 czerwca 2017 roku. Na dzień 30 września 2016 roku wartość uruchomionego kredytu wynosiła 5 212 tys. EUR, tj. 22 475 tys. zł (wobec 1 161 tys. EUR, tj. 4 946 tys. zł na dzień 31 grudnia 2015 roku).

Spółka Comarch S.A.S., spółka zależna Comarch S.A., oraz Comarch S.A. (jako współkredytobiorca) w pierwszym kwartale 2016 roku zawarły umowę kredytu inwestycyjnego z bankiem BGŻ BNP Paribas S.A. z siedzibą w Warszawie na finansowanie i refinansowanie 100% kosztów netto budowy Data Center zlokalizowanego w Lille we Francji, ale nie więcej niż 83,5% łącznych kosztów netto realizacji całej inwestycji. Wysokość kredytu wynosi 8 000 tys. EUR, tj. 34 164 tys. PLN wg kursu euro z dnia zawarcia umowy. Okres kredytowania trwa do 18 września 2023 roku, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. U uruchomienie kredytu powinno nastąpić do dnia 18 września 2017 roku. Zabezpieczeniem kredytu są: hipoteka umowna ustanowiona na drugim miejscu na nieruchomości należącej do Comarch S.A., położonej w Krakowie przy ul. prof. Michała Życzkowskiego 23 (budynek SSE IV), oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A., cesja praw z umowy ubezpieczenia budynku SSE IV. W dniu 24 sierpnia 2016 roku Comarch S.A. otrzymał zawiadomienie Sądu Rejonowego dla Krakowa-Podgórze w Krakowie IV Wydział Ksiąg Wieczystych o wpisie z dnia 22 lipca 2016 roku w Księdze Wieczystej ww. hipoteki. O szczegółach Spółka poinformowała raportem bieżącym nr [RB-22-2016](#) z dnia 24 sierpnia 2016 roku. Na dzień 30 września 2016 roku wartość uruchomionego kredytu wynosiła 801 tys. EUR, tj. 3 452 tys. zł.

3.15.2. Pożyczki

Spółka Comarch S.A. w czwartym kwartale 2015 roku zawarła z IBM Polska sp. z o.o. umowę pożyczki na kwotę 6 266 tys. zł na sfinansowanie dostawy sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym. Pożyczka została uruchomiona w pierwszym kwartale 2016 roku, pożyczka nie była zabezpieczona. Ostateczny termin spłaty pożyczki przypadał na wrzesień 2016 roku. W trzecim kwartale 2016 roku

pożyczka została spłacona w całości.

Spółka Comarch S.A. w trzecim kwartale 2016 roku zawarła z IBM Polska sp. z o.o. umowę pożyczki na kwotę 12 980 tys. zł na sfinansowanie dostawy sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym. Okres uruchomienia pożyczki upływa w dniu 30 listopada 2016 roku. Ostateczny termin spłaty pożyczki przypada na wrzesień 2021 roku, pożyczka nie jest zabezpieczona. Na dzień 30 września 2016 roku wartość uruchomionej pożyczki wynosiła 7 144 tys. zł.

3.15.3. Linie kredytowe w rachunku bieżącym (o zmiennym oprocentowaniu)

W Grupie Comarch podmiot dominujący Comarch S.A. posiada przyznane następujące limity kredytowe w rachunku bieżącym:

- a) limit kredytowy w rachunku bieżącym w banku Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. (PKO BP S.A.) z siedzibą w Warszawie w wysokości 10 000 tys. zł, którego okres udostępnienia upływa w dniu 13 grudnia 2016 roku. Zabezpieczeniem kredytu są pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. w banku PKO BP S.A. oraz weksel in blanco. Na dzień 30 września 2016 roku kredyt nie był wykorzystany, podobnie jak na dzień 31 grudnia 2015 roku.
- b) limit kredytowy w rachunku bieżącym w banku BPH S.A. z siedzibą w Krakowie w wysokości 10 000 tys. zł, którego okres udostępnienia upływa w dniu 31 października 2016 roku. Zabezpieczeniem kredytu są weksel in blanco oraz oświadczenie o poddaniu się egzekucji. Na dzień 30 września 2016 roku kredyt nie był wykorzystany, podobnie jak na dzień 31 grudnia 2015 roku. Po dniu bilansowym limit kredytowy został przedłużony do dnia 31 października 2017 roku.
- c) limit kredytowy w rachunku bieżącym w banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie w wysokości 30 000 tys. zł, którego okres udostępnienia upływa w dniu 30 czerwca 2018 roku. Zabezpieczeniem kredytu są pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. w Banku Pekao S.A. oświadczenie o poddaniu się egzekucji. Na dzień 30 września 2016 roku kredyt nie był wykorzystany, podobnie jak na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Spółka Comarch S.A.S., spółka zależna Comarch S.A. oraz Comarch S.A., (jako współkredytobiorca) w pierwszym kwartale 2016 roku zawarły umowę kredytu odnawialnego z bankiem BGŻ BNP Paribas S.A. z siedzibą w Warszawie na finansowanie bieżącej działalności gospodarczej. Wysokość kredytu wynosi 1 300 tys. EUR, tj. 5 552 tys. zł wg kursu euro z dnia zawarcia umowy. Okres kredytowania trwa do dnia 18 listopada 2017 roku, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Zabezpieczeniem kredytu są oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji oraz pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A. Na dzień 30 września 2016 roku wartość uruchomionego kredytu wynosiła 160 tys. EUR, tj. 690 tys. zł.

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Linie kredytowe w rachunku bieżącym i kredyty odnawialne, w tym:	55 606	44 033
– wykorzystane na dzień bilansowy	690	-
– dostępne na dzień bilansowy	54 916	44 033

3.16. Pozostałe zobowiązania finansowe

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	56	169
<i>Część krótkoterminowa</i>	21	137
<i>Część długoterminowa</i>	35	33
Zobowiązania z tytułu dywidendy	-	-
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	-
<i>Część długoterminowa</i>	-	-
Zobowiązania z tytułu opłat za objęte akcje	-	7 802
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	7 802
<i>Część długoterminowa</i>	-	-
Razem	56	7 972

Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego Grupy Comarch (z wyłączeniem umów leasingu pomiędzy spółkami Grupy) obejmują zobowiązania spółki Comarch Healthcare S.A., spółki zależnej Comarch S.A., z tytułu umów leasingu finansowego samochodów. Na dzień 30 września 2016 roku wartość tych zobowiązań wynosi 56 tys. zł.

3.17. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego

Stan na 31 grudnia 2015 r.	Do roku	Do 5 lat	Ogółem
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	19 165	41 804	60 969
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	1 038	568	1 606
Razem	20 203	42 372	62 575
Stan na 30 września 2016 r.	Do roku	Do 5 lat	Ogółem
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	21 410	56 493	77 903
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	1 285	1 920	3 205
Razem	22 695	58 413	81 108

Prezentowane w nocie zobowiązania z tytułu umów najmu powierzchni użytkowej obejmują zobowiązania Grupy z tytułu umów najmu pomieszczeń biurowych i mieszkań służbowych. Umowy z określonym terminem ważności zostały zaliczone w sposób bezpośredni odpowiednio do okresu do roku i do 5 lat. Większość umów została zawarta jednak na czas nieokreślony, dlatego kwoty zobowiązań ustalono drogą przemnożenia miesięcznych kwot czynszu przez 12 miesięcy (kolumna „Do roku”) i 60 miesięcy (kolumna „Do 5 lat”).

Grupa Comarch na dzień 30 września 2016 roku posiadała umowne zobowiązania do opłat z tytułu leasingu operacyjnego środków transportu oraz sprzętu elektronicznego w kwocie 3 205 tys. zł (wobec 1 606 tys. zł na dzień 31 grudnia 2015 roku).

3.18. Zobowiązania warunkowe

Na dzień 30 września 2016 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 36 982 tys. zł, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2015 roku ich wartość wynosiła 48 740 tys. zł.

Według stanu na dzień 30 września 2016 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch Polska S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 19 tys. zł, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2015 roku ich wartość wynosiła 19 tys. zł.

Według stanu na dzień 30 września 2016 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na

zlecenie Grupy Comarch Software und Beratung wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 689 tys. zł), na dzień 31 grudnia 2015 roku ich wartość wynosiła 815 tys. EUR (tj. 3 474 tys. zł).

Według stanu na dzień 30 września 2016 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch AG wynosiła 16 tys. EUR (tj. 69 tys. zł), na dzień 31 grudnia 2015 roku ich wartość wynosiła 16 tys. EUR (tj. 68 tys. zł).

Comarch S.A. udzieliła oświadczeń o możliwości udzielenia wsparcia finansowego („*letter of comfort*”) dla spółki zależnej MKS Cracovia SSA ważne do 30 czerwca 2017 roku oraz Comarch Healthcare S.A. ważne do 31 grudnia 2018 roku.

Przyznane linie kredytowe na finansowanie działalności bieżącej (gwarancje, akredytywy, kredyt w rachunku bieżącym)

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Linie kredytowe*	183 702	159 876
	183 702	159 876

(*) zawierają linie kredytowe w rachunku bieżącym i kredyty odnawialne opisane w pkt. [3.15.3](#)

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 67 780 tys. zł, z czego kwota 9 311 tys. zł jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 30 września 2016 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2016 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 517 tys. zł). Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 14 422 tys. zł. W bilansie na 30 września 2016 roku nie ujęto rezerw na sprawy sporne nieobjęte postępowaniami sądowymi. Według Zarządów spółek Grupy Comarch, w oparciu o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw na pozostałe roszczenia objęte aktualnie postępowaniami sądowymi oraz sprawami spornymi, nieobjętych postępowaniami sądowymi.

W związku z prowadzonymi postępowaniami sądowymi w 2016 roku Grupa Comarch utworzyła odpisy aktualizujące wartość należności na kwotę 4 569 tys. zł. W 2016 roku nie utworzono odpisów aktualizujących wartość należności w związku ze sprawami spornymi, w których pozostaje Grupa Comarch.

3.19. Odroczony podatek dochodowy

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
- różnice przejściowe	11 641	16 171
- aktywa z tytułu straty podatkowej	8 983	6 820
- aktywa z tytułu działalności w SSE	8 394	10 441
Razem	29 018	33 432
- <i>odniesione na wynik</i>	29 018	33 432

W okresie trzech kwartałów 2016 roku dokonano częściowego rozwiązania utworzonego na dzień 31 grudnia 2015 roku aktywa z tytułu działalności strefowej w kwocie 2 047 tys. zł. Aktywo to będzie sukcesywnie rozwiązywane na przestrzeni roku 2016 w proporcji do osiąganego w tym okresie dochodu strefowego.

Comarch S.A. posiada pięć zezwoleń na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie:

- uzyskane w roku 1999, z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku;
- uzyskane w roku 2007, z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku;
- uzyskane w roku 2013, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w lutym 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;

- e) uzyskane w marcu 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 roku Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 roku termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.

Zgodnie z MSR 12 niewykorzystana ulga podatkowa na dzień 30 września 2016 roku stanowi aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego. W drugim kwartale 2016 roku została w całości wykorzystana ulga inwestycyjna z tytułu zezwolenia uzyskanego w roku 1999 roku. Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2007 roku wynosiła na dzień 30 września 2016 roku ok. 23 293 tys. zł (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2013 roku wynosiła na dzień 30 września 2016 roku ok. 29 000 tys. zł (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia).

W pierwszych trzech kwartałach 2016 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa utworzonego na 31 grudnia 2015 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 7 975 tys. zł oraz dokonano utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 3 445 tys. zł, a także utworzenia aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie 2 163 tys. zł. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł -4 414 tys. zł.

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Rezerwa na podatek odroczony		
- różnice przejściowe	16 058	7 665
- rezerwa z tytułu wyceny wartości godziwej aktywów rozpoznanych w wyniku przejęcia Grupy Comarch SuB, spółek A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o. oraz wyceny nieruchomości MKS Cracovia SSA	5 465	5 780
- rezerwa z tytułu wyceny certyfikatów CCF FIZ	22 307	24 174
Razem	43 830	37 619
- <i>odniesione na kapitał</i>	5 430	5 430
- <i>odniesione na wynik finansowy</i>	38 365	31 839
- <i>rezerwa z tytułu nabycia spółek A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.</i>	35	350

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2016 roku częściowego rozwiązania utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 1 867 tys. zł. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 9 767 tys. zł i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 1 374 tys. zł. W roku 2016 dokonano też rozwiązania rezerw z tytułu nabycia spółek A-MEA Informatik AG (aktualnie Comarch Swiss AG) i ESAProjekt sp. z o.o. (aktualnie Comarch Healthcare S.A.) w kwocie 315 tys. zł. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto za 9 miesięcy 2016 roku wyniósł - 6 211 tys. zł.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały spadek wyniku o 10 625 tys. zł.

W odniesieniu do spółek MKS Cracovia SSA i Comarch Healthcare S.A. mimo występowania straty podatkowej nie tworzone z tego tytułu aktywa na podatek odroczony ze względu na brak możliwości dokonania wiarygodnych szacunków co do możliwości wykorzystania istniejącej straty podatkowej z lat ubiegłych.

3.20. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia

Krótkoterminowe	Koszty dotyczące okresu bieżącego, które zostaną poniesione w przyszłości	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na nagrody pieniężne	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2016	4 630	21 692	16 214	22 378	82 833	147 747
Zmiana:	2 957	(6 550)	3 307	4 065	(45 767)	(41 988)
- utworzenie rezerw	13 869	11 183	4 667	17 497	31 966	79 182
- wykorzystanie rezerw	(10 912)	(17 733)	(1 360)	(13 432)	(77 733)	(121 170)
Stan na 30 września 2016	7 587	15 142	19 521	26 443	37 066	105 759

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy.

3.21. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

3.21.1. Przychody ze sprzedaży towarów i usług

	9 miesięcy 2016	9 miesięcy 2015
Przychody ze sprzedaży towarów:		
SolInteractive S.A.	-	-
Thanks Again LLC	-	-
	-	-
Przychody ze sprzedaży usług:		
SolInteractive S.A.	614	129
Thanks Again LLC	5 241	271
	5 855	400
	5 855	400

Cenę usług ustala się w zależności od rodzaju transakcji według jednej z trzech metod:

- 1) porównywalnej ceny rynkowej,
- 2) metody koszt plus (marża przy towarach 2-3%, przy usługach 5%),
- 3) marży od sprzedaży usług (marża w wysokości 10-40%)

3.21.2. Zakupy towarów i usług

	9 miesięcy 2016	9 miesięcy 2015
Zakupy towarów:		
SolInteractive S.A.	1 410	291
Thanks Again LLC	-	-
	1 410	291
Zakupy usług:		
SolInteractive S.A.		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	2 699	3 091
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	2 070	2 281
	4 769	5 372
Thanks Again LLC		
<i>ujęte w koszcie wytworzenia</i>	-	-
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	-	-
	-	-
Razem	6 179	5 663

3.21.3. Salda rozrachunków na dzień bilansowy powstałe w wyniku sprzedaży/zakupu towarów/usług

	30 września 2016 r.	31 grudnia 2015 r.
Należności od podmiotów stowarzyszonych:		
SolInteractive S.A.	471	233
Thanks Again LLC	557	1 120
	1 028	1 353
Zobowiązania wobec podmiotów stowarzyszonych:		
SolInteractive S.A.	1 647	2 073
Thanks Again LLC	-	-
	1 647	2 073

3.21.4. Transakcje z podmiotami stowarzyszonymi i z podmiotami powiązanymi osobowo

w tys. PLN	9 miesięcy 2016	9 miesięcy 2015
Zakupy od podmiotów powiązanych osobowo	2 011	1 526
Sprzedaż do podmiotów powiązanych osobowo	129	83
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty powiązane osobowo	6 439	2 821
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom powiązanym osobowo	1 000	4 871
Zakupy od podmiotów stowarzyszonych	6 179	5 663
Sprzedaż do podmiotów stowarzyszonych	5 855	400
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty stowarzyszone	128	171
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom stowarzyszonym	5	805

3.21.5. Salda rozrachunków na dzień bilansowy z jednostkami powiązanymi osobowo

w tys. PLN	30 września 2016	31 grudnia 2015
Należności handlowe od podmiotów powiązanych osobowo	115	7
Należności z tytułu pożyczek od podmiotów powiązanych osobowo	674	5 970
Zobowiązania handlowe wobec podmiotów powiązanych osobowo	331	436
Zobowiązania z tytułu pożyczek od podmiotów powiązanych osobowo	-	-

3.22. Zysk na akcję

	9 miesięcy 2016	9 miesięcy 2015
Zysk netto za okres przypadający na akcjonariuszy Spółki	21 037	36 184
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w sztukach)	8 133 349	8 129 541
Podstawowy zysk na akcję zwykłą (w zł)	2,59	4,45
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych (w sztukach)	8 133 349	8 129 541
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł)	2,59	4,45

Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2016" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2016 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2016 roku, gdzie wagą jest ilość dni. Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2015" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2015 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2015 roku, gdzie wagą jest ilość dni.

Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2016" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2016 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2016 roku, gdzie wagą jest ilość dni oraz obliczonej zgodnie z MSR 33 rozwodnionej ilości akcji. Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2015" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2015 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2015 roku, gdzie wagą jest ilość dni oraz obliczonej zgodnie z MSR 33 rozwodnionej ilości akcji.

4. Noty dodatkowe

4.1. Informacje o akcjonariuszach posiadających co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące

4.1.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., wg stanu na dzień 14 listopada 2016 roku

- Janusz Filipiak posiada 1 997 027 akcji Comarch S.A. (24,55% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 5 569 027 głosów na WZA Spółki (36,82%);
- Elżbieta Filipiak posiada 1 323 461 akcji Comarch S.A. (16,27% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 4 707 461 głosów na WZA Spółki (31,12%);
- MetLife Otwarty Fundusz Emerytalny zarządzany przez MetLife PTE S.A. posiada 841 097 akcji Comarch S.A. (10,34% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 841 097 głosów na WZA Spółki (5,56%).

4.1.2. Zmiana udziału w ogólnej liczbie głosów w Comarch S.A.

W dniu 5 lipca 2016 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze, Prezesa Zarządu Comarch S.A., powiadomienie o transakcji dokonanej w dniu 30 czerwca 2016 roku, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 roku w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowa transakcja dotyczyła nieodpłatnego zbycia 677 461 sztuk akcji zwykłych na okaziciela poza systemem obrotu w wyniku podziału majątku wspólnego po cenie 141,00 PLN (kurs zamknięcia z dnia 29 czerwca 2016 roku) za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 95 522 001,00 PLN.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-13-2016](#) z dnia 5 lipca 2016 roku.

W dniu 5 lipca 2016 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od Pana Janusza Filipiaka zawiadomienie na podstawie art. 69 ust. 2 pkt. 2) Ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, w którym informuje o zmianie dotychczas posiadanego udziału ponad 33% ogólnej liczby głosów o co najmniej 1% ogólnej liczby głosów w Spółce Comarch S.A. Zmniejszenie zaangażowania o co najmniej 1% ogólnej liczby głosów nastąpiło w wyniku zbycia akcji Spółki w dniu 30 czerwca 2016 roku. Bezpośrednio przed zmianą udziału Pan Janusz Filipiak posiadał 2 674 488 akcji, co stanowiło 32,88% kapitału zakładowego Spółki i uprawniało do 6 246 488 głosów na Walnym Zgromadzeniu, co stanowiło 41,30% ogółu głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki. Aktualnie Pan Janusz Filipiak posiada 1 997 027 akcji, co stanowi 24,55% kapitału zakładowego Spółki i uprawnia do 5 569 027 głosów na Walnym Zgromadzeniu, co stanowi 36,82% ogółu głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-14-2016](#) z dnia 5 lipca 2016 roku.

W dniu 5 lipca 2016 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki

zarządcze, Przewodniczącej Rady Nadzorczej Comarch S.A., powiadomienie o transakcjach dokonanych w dniu 30 czerwca 2016 roku, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 roku w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowe transakcje dotyczyły:

1. Nieodpłatnego nabycia 677 461 sztuk akcji zwykłych na okaziciela poza systemem obrotu w wyniku podziału majątku wspólnego po cenie 141,00 PLN (kurs zamknięcia z dnia 29 czerwca 2016 roku) za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 95 522 001,00 PLN.
2. Zbycia w wyniku dokonania darowizny 200 000 sztuk akcji zwykłych na okaziciela poza systemem obrotu po cenie 141,00 PLN (kurs zamknięcia z dnia 29 czerwca 2016 roku) za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 28 200 000,00 PLN.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-15-2016](#) z dnia 5 lipca 2016 roku.

W dniu 5 lipca 2016 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od Pani Elżbiety Filipiak zawiadomienie na podstawie art. 69 ust. 2 pkt. 1) lit. a) Ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, w którym informuje o zmianie dotychczas posiadanego udziału ponad 10% ogólnej liczby głosów o co najmniej 2% ogólnej liczby głosów w Spółce Comarch S.A. Zwiększenie zaangażowania o co najmniej 2% ogólnej liczby głosów nastąpiło w wyniku:

1. Nabycia akcji Spółki w dniu 30 czerwca 2016 roku. Bezpośrednio przed zmianą udziału Pani Elżbieta Filipiak posiadała 846 000 akcji, co stanowiło 10,40% kapitału zakładowego Spółki i uprawniało do 4 230 000 głosów na Walnym Zgromadzeniu, co stanowiło 27,96% ogółu głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki. Po dokonaniu nabycia Pani Elżbieta Filipiak posiadała 1 523 461 akcji, co stanowiło 18,73% kapitału zakładowego Spółki i uprawniało do 4 907 461 głosów na Walnym Zgromadzeniu, co stanowiło 32,44% ogółu głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki.
2. Zbycia akcji Spółki w dniu 30 czerwca 2016 roku. Bezpośrednio przed dokonaniem zbycia Pani Elżbieta Filipiak posiadała 1 523 461 akcji, co stanowiło 18,73% kapitału zakładowego Spółki i uprawniało do 4 907 461 głosów na Walnym Zgromadzeniu, co stanowiło 32,44% ogółu głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki. Aktualnie Pani Elżbieta Filipiak posiada 1 323 461 akcji, co stanowi 16,27% kapitału zakładowego Spółki i uprawnia do 4 707 461 głosów na Walnym Zgromadzeniu, co stanowi 31,12% ogółu głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-16-2016](#) z dnia 5 lipca 2016 roku.

W dniu 5 lipca 2016 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby blisko związanej z osobami pełniącymi obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 roku w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowe transakcje dotyczyły:

1. Nieodpłatnego nabycia na podstawie umowy darowizny w dniu 30 czerwca 2016 roku 200 000 sztuk akcji zwykłych na okaziciela poza systemem obrotu po cenie 141,00 PLN (kurs zamknięcia z dnia 29 czerwca 2016 roku) za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 28 200 000,00 PLN.
2. Zbycia w dniach 30 czerwca 2016 roku oraz 4 lipca 2016 roku łącznie 200 000 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 143,73 PLN za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 28 745 000,00 PLN.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-17-2016](#) z dnia 5 lipca 2016 roku.

W dniu 7 lipca 2016 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od MetLife PTE S.A. zawiadomienie na podstawie art. 69 ust. 1 Ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, w którym informuje, iż zarządzany przez nie MetLife Otwarty Fundusz Emerytalny zwiększył zaangażowanie powyżej 5% ogólnej liczby głosów w Spółce Comarch S.A. Zwiększenie zaangażowania powyżej 5% nastąpiło w wyniku zakupu akcji Spółki w dniu 30 czerwca 2016 roku. Bezpośrednio przed zmianą udziału MetLife OFE posiadał 616 954 akcji, co stanowiło 7,59% kapitału zakładowego Spółki i uprawniało do 616 954 głosów na Walnym Zgromadzeniu, co stanowiło 4,08% ogółu głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki. Aktualnie MetLife OFE posiada 841 097 akcji, co stanowi 10,34% kapitału zakładowego Spółki i uprawnia do 841 097 głosów na Walnym Zgromadzeniu, co stanowi 5,56% ogółu głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-18-2016](#) z dnia 7 lipca 2016 roku.

4.1.3. Zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji emitenta w okresie od przekazania poprzedniego raportu okresowego, tj. od 31 sierpnia 2016 roku

Podmiot	Stan na 14 listopada 2016 r.				Stan na 31 sierpnia 2016 r.			
	Akcje (szt.)	Udział w kapitale zakł. (%)	Ilość głosów	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje (szt.)	Udział w kapitale zakł. (%)	Ilość głosów	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82
Elżbieta Filipiak	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12
MetLife OFE	841 097	10,34	841 097	5,56	841 097	10,34	841 097	5,56

4.1.4. Zmiany w stanie posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące Comarch S.A. w okresie od 31 sierpnia 2016 roku do 14 listopada 2016 roku

W poniższej tabeli przedstawiono stan posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące na dzień opublikowania skonsolidowanego raportu za pierwsze półrocze 2016 roku, tj. 31 sierpnia 2016 roku oraz w dniu 14 listopada 2016 roku, zgodnie z posiadanymi przez Spółkę informacjami.

Osoby zarządzające i nadzorujące	Funkcja	Stan na 14 listopada 2016 r.		Stan na 31 sierpnia 2016 r.	
		Akcje (szt.)	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje (szt.)	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	36,82	1 997 027	36,82
Elżbieta Filipiak	Przewodnicząca Rady Nadzorczej	1 323 461	31,12	1 323 461	31,12
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	37 539	0,50	37 539	0,50
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	32 867	0,22	32 867	0,22
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Ilość wyemitowanych akcji		8 133 349	100,00	8 133 349	100,00

4.2. Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

4.2.1. Aktywa i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego

W pierwszych trzech kwartałach 2016 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywów z tytułu podatku odroczonego w kwocie 10 022 tys. zł oraz dokonała utworzenia aktywów z tytułu podatku odroczonego w kwocie 5 608 tys. zł.

W pierwszych trzech kwartałach 2016 roku Grupa dokonała częściowego rozwiązania rezerw na podatek odroczonego w kwocie 3 556 tys. zł oraz dokonała utworzenia rezerw na podatek odroczonego w kwocie 9 767 tys. zł.

Ogółem zmiany w podatku odroczonego spowodowały spadek wyniku netto o 10 625 tys. zł.

Szczegóły opisano w pkt [3.19](#).

4.2.2. Wycena różnic kursowych

Wpływ zmian kursów walut na przychody i wyniki Grupy Comarch w pierwszych trzech kwartałach 2016 roku był nieznaczny. Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 30 września 2016 roku zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Grupy Comarch o 68 tys. zł (podczas gdy w analogicznym okresie 2015 roku zwiększyły o 594 tys. zł), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zmniejszyły wynik Grupy Comarch o 525 tys. zł (podczas gdy w analogicznym okresie 2015 roku zmniejszyły o 141 tys. zł). Łączny wpływ różnic kursowych na wynik netto Grupy Comarch

za trzy kwartały 2016 roku wyniósł –593 tys. zł (+453 tys. zł w pierwszych trzech kwartałach 2015 roku).

4.3. Inne wydarzenia III kwartału 2016 roku

Nie wystąpiły.

4.4. Zdarzenia po dacie bilansu nieuwjęte w sprawozdaniu

4.4.1. Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward

Spółka Comarch S.A. zawarła w okresie od 1 października 2016 roku do dnia 14 listopada 2016 roku kontrakty terminowe na sprzedaż 10 400 tys. EUR oraz 7 900 tys. USD. Wartość netto kontraktów terminowych nierozliczonych na dzień 14 listopada 2016 roku wynosiła 34 940 tys. EUR, 16 000 tys. USD oraz 500 tys. GBP. Na dzień 14 listopada 2016 roku wycena otwartych kontraktów terminowych wyniosła 4 765 tys. zł. Kontrakty zapadają w terminie do 27 miesięcy od dnia bilansowego. Wszystkie kontrakty terminowe zostały zawarte w celu ograniczenia wpływu zmian kursów walut na wynik finansowy związany z realizowanymi przez Comarch S.A. kontraktami, w których wynagrodzenie ustalone jest w walutach obcych, a także w celu zabezpieczenia przepływów z tytułu uruchamianego kredytu udzielonego w EUR.

4.4.2. Zawarcie znaczących umów z Grupą Telefonica

W dniu 1 sierpnia 2016 roku Zarząd Comarch S.A. poinformował, iż wartość umów zawartych w okresie ostatnich 12 miesięcy pomiędzy podmiotami Grupy Comarch, a podmiotami Grupy Telefonica przekroczyła 10% kapitału własnego Comarch S.A. Mając na uwadze powyższe Zarząd Comarch S.A. uznał przedmiotowe umowy za umowy znaczące. O szczegółach Spółka poinformowała w raporcie bieżącym nr [RB-19-2016](#) z dnia 1 sierpnia 2016 roku.

4.4.3. Informacja o braku istotnego wpływu zdarzenia jednorazowego na wyniki finansowe Grupy Comarch

W dniu 3 sierpnia 2016 roku MKS Cracovia SSA, spółka należąca do Grupy Kapitałowej Comarch, podpisała umowę z klubem sportowym Leicester City Football Club (dalej: „Umowa”) na sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych przez MKS Cracovia SSA (karta zawodnicza Bartosza Kapustki). Łączna wartość Umowy nie przekroczyła 10% kapitału własnego Comarch S.A., w opinii Zarządu nie jest ona umową znaczącą. Umowa nie będzie miała istotnego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie Grupy Comarch w roku 2016 i w latach kolejnych. O szczegółach Spółka poinformowała w raporcie bieżącym nr [RB-20-2016](#) z dnia 3 sierpnia 2016 roku.

4.4.4. Umowa kredytu inwestycyjnego z DNB Bank Polska

Zarząd Comarch S.A. poinformował o podpisaniu w dniu 19 sierpnia 2016 roku przez Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z bankiem DNB Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie na finansowanie/refinansowanie do 100% nakładów inwestycyjnych na zakup urządzeń technicznych stanowiących wyposażenie laboratorium IoT (Internet of Things), zlokalizowanego w budynku SSE6 w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Wysokość kredytu wynosi 2 531 000,00 EUR, tj. 10 854 000,00 PLN wg kursu euro z dnia zawarcia umowy. Okres kredytowania trwa do 30 grudnia 2023 roku, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Wykorzystanie kredytu powinno nastąpić do dnia 30 grudnia 2016 roku. Zabezpieczeniem kredytu są:

a) zastaw rejestrowy na urządzeniach będących przedmiotem finansowania - do wysokości 150% kwoty kredytu;

b) cesja praw z umowy ubezpieczenia urządzeń.

O szczegółach Spółka poinformowała w raporcie bieżącym nr [RB-21-2016](#) z dnia 19 sierpnia 2016 roku.

4.4.5. Ustanowienie hipoteki na aktywach spółki Comarch S.A.

Zarząd Comarch S.A. w dniu 24 sierpnia 2016 roku otrzymał zawiadomienie Sądu Rejonowego dla Krakowa-Podgórze w Krakowie IV Wydział Ksiąg Wieczystych o wpisie z dnia 22 lipca 2016 roku w Księdze Wieczystej hipoteki umownej o wartości 12 000 000 EUR, tj. 51 246 000 PLN wg kursu euro z dnia zawarcia umowy, ustanowionej na drugim miejscu na nieruchomości należącej do Comarch S.A., położonej w Krakowie przy ul. prof. Michała Życzkowskiego 23

(budynek SSEIV).

Podstawą wpisu ww. hipoteki jest umowa kredytu inwestycyjnego z dnia 18 marca 2016 roku pomiędzy bankiem BGŻ BNP Paribas S.A. a Comarch S.A.S., spółką zależną Comarch S.A., oraz Comarch S.A. (jako współkredytobiorcą). Wartość zobowiązania zabezpieczonego hipoteką wynosi 8 000 000 EUR, tj. 34 164 000,00 PLN wg kursu euro z dnia zawarcia umowy. O szczegółach Spółka poinformowała w raporcie bieżącym nr [RB-22-2016](#) z dnia 24 sierpnia 2016 roku.

Zarząd Comarch S.A. w dniu 16 września 2016 roku otrzymał zawiadomienia Sądu Rejonowego dla Krakowa-Podgórze w Krakowie IV Wydział Ksiąg Wieczystych o wpisie z dnia 8 września 2016 roku w Księdze Wieczystej hipoteki umownej o wartości 16 665 800 EUR, tj. 71 866 262,76 PLN wg kursu EUR z dnia ustanowienia hipoteki, ustanowionej na nieruchomości należącej do Comarch S.A., zlokalizowanej w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Aktualna wartość ewidencyjna nieruchomości wynosi 19 140 932,01 PLN. Podstawą wpisu ww. hipoteki jest umowa kredytu inwestycyjnego z dnia 17 maja 2016 roku pomiędzy bankiem Bank Handlowy w Warszawie S.A. a Comarch S.A. Wartość zobowiązania zabezpieczonego hipoteką, tj. wartość udzielonego kredytu wynosi 13 332 640 EUR, tj. 57 493 010,21 PLN wg kursu EUR z dnia ustanowienia hipoteki. O szczegółach Spółka poinformowała w raporcie bieżącym nr [RB-24-2016](#) z dnia 16 września 2016 roku.

4.4.6. Zarejestrowanie przez sąd zmian w statucie Comarch S.A.

Zarząd Comarch S.A. poinformował o otrzymaniu w dniu 6 września 2016 roku informacji o zarejestrowaniu w dniu 29 sierpnia 2016 roku przez Sąd Rejonowy dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego m.in. zmian w statucie Spółki uchwalonych przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy w dniu 15 czerwca 2016 roku. Dotychczasowy art. 16 ust. 3 w brzmieniu: „Nabycie i zbycie nieruchomości lub udziału w nieruchomości nie wymagają uchwały Walnego Zgromadzenia. W takim przypadku wymagane jest jedynie uzyskanie zgody Rady Nadzorczej.” otrzymał następujące brzmienie: „Nabycie i zbycie nieruchomości, użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości nie wymagają uchwały Walnego Zgromadzenia. W takim przypadku wymagane jest jedynie uzyskanie zgody Rady Nadzorczej.” Tekst jednolity Statutu Spółki Comarch S.A., zawierający zmiany zarejestrowane postanowieniem sądu z dnia 29 sierpnia 2016 roku został opublikowany w raporcie bieżącym [RB-23-2016](#) z dnia 6 września 2016 roku.

4.5. Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz wyników na dany rok, w świetle wyników zaprezentowanych w raporcie kwartalnym w stosunku do wyników prognozowanych

Zarząd nie podał prognozy wyników za trzeci kwartał 2016 roku.

4.6. Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej

Nie wystąpiły.

4.7. Informacje o istotnych transakcjach z podmiotami powiązаныmi zawartych na warunkach innych niż rynkowe

Nie wystąpiły.

4.8. Informacje o udzielonych przez emitenta lub jednostkę od niego zależną poręczeniach za zobowiązania osób trzecich lub udzielonych gwarancjach

- a) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów, w sierpniu 2010 roku została udzielona przez Comarch S.A. gwarancja na czas trwania kontraktu i gwarantuje należyte wykonanie przez Comarch S.A., wszelkich zobowiązań spółki Comarch AG wynikających z umowy. Wysokość gwarancji jest równa wartości umowy, tj. ok. 53 666 tys. EUR. Warunki finansowe, na jakich została udzielona gwarancja, nie odbiegają od warunków rynkowych.
- b) W związku z zawarciem przez Comarch Inc., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie, hosting i utrzymanie systemu lojalnościowego, w dniu 28

kwietnia 2011 roku zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch Inc. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 000 tys. USD i jest ważne przez czas trwania umowy.

- c) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na sprzedaż licencji i wdrożenie Comarch Network & Service Inventory, Comarch Next Generation Service Assurance, Comarch OSS Mediations oraz sprzedaż licencji Comarch SLA Management, w dniu 11 sierpnia 2011 zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch AG wynikających z umowy, tj. 5 495 tys. EUR.
- d) W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A, spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której Bank Pekao S.A. udzielił spółce Comarch Healthcare S.A. finansowania w wysokości 15 889 tys. PLN, w dniu 1 września 2011 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania spółki zależnej Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 23 833 tys. PLN i jest ważne maksymalnie do dnia 31 grudnia 2021 roku.
- e) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i utrzymanie systemu BSS, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch UK wynikających z powyższej umowy, tj. do kwoty 808 tys. GBP oraz dodatkowo 86 tys. GBP rocznie za usługę SLA i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- f) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Next Generation Performance Management Solution, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z umowy. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 682 tys. EUR i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- g) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Planning and Inventory Application (PIA), został podpisany przez Comarch S.A. list patronacki, w którym Comarch S.A. zobowiązuje się do zapewnienia należytego wykonania umowy przez Comarch AG. List patronacki jest ważny 24 miesiące od zakończenia umowy, wartość umowy wynosi 3 505 tys. EUR.
- h) W związku z otrzymaniem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., subwencji na budowę infrastruktury w Dreźnie od Sachsische AufbauBank, Comarch S.A. przystąpiła do długu na wypadek powstania zobowiązania Comarch AG do zwrotu udzielonych środków. Maksymalna odpowiedzialność Comarch S.A. z tytułu przystąpienia do długu wynosi 263 tys. EUR plus odsetki za okres od momentu udzielenia subwencji do jej zwrotu. Przystąpienie do długu jest ważne do dnia 30 sierpnia 2018 roku.
- i) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A. umowy kredytu inwestycyjnego z BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Comarch AG finansowania w wysokości 6 000 tys. EUR. W dniu 15 maja 2013 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 9 000 tys. EUR i jest ważne maksymalnie do dnia 15 maja 2020 roku.
- j) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie Comarch Loyalty Management, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 2 351 tys. GBP i jest ważne przez okres trwania umowy.
- k) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i licencję Comarch Loyalty Management, a także na

usługi data center, Support & Maintenance zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanych przez Comarch S.A.S. umów, tj. 2 807 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.

- l) W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy z jednym z klientów na usługi data center, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanej przez Comarch AG umowy, tj. 236 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- m) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na zakup licencji na oprogramowanie oraz usługi utrzymania i wsparcia, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch UK wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 11 244 tys. GBP i jest ważne w okresie dwunastu lat od zakończenia kontraktu.
- n) W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umów na obsługę kart paliwowych., zostały udzielone przez Comarch S.A. poręczenia dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższych umów. Po wejściu w życie aneksu do umowy w 2015 roku, łączna kwota poręczenia wynosi 100 tys. PLN. Poręczenie zostało odnowione i jest ważne do dnia 31 maja 2017 roku.
- o) W związku z zawarciem przez oddział Comarch S.A. w Albanii umowy z klientem na usługi SLA zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania oddziału wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanej przez Comarch S.A. Albanian Branch umowy, tj. ok. 10 tys. EUR miesięcznie i jest ważne do czasu zakończenia umowy.
- p) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch ECM, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem (SaaS), zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S., wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 838 tys. EUR i jest ważne do momentu zakończenia projektu.
- q) W związku z zawarciem przez CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania CA Consulting S.A. wynikające z powyższej umowy. Wartość poręczenia wynosi 50 tys. PLN i zostało ono przedłużone do dnia 31 maja 2017 roku.
- r) W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii umowy ramowej z jednym z klientów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości umowy, tj. 3 241 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- s) W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch Loyalty Management For Airlines, Comarch Smart Analytics oraz Comarch Customer Engagement Platform-Gamification, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie („Parent Guarantee”) za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC, wynikające z tego projektu. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. do 5 000 tys. USD. Poręczenie zostało udzielone na 5 lat.
- t) W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów, na wdrożenie Comarch Customer Engagement Platform, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie („Parent Guarantee”) za

zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Umowa została podpisana na okres pięciu lat. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. 10 000 tys. USD.

- u) W związku z zawarciem przez Bonus Development sp. z o.o. SK-A, spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Bonus Development Sp. z o.o. SK-A finansowania w EUR w wysokości 38 800 tys. PLN (co na dzień podpisania umowy kredytu stanowiło równowartość kwoty 9 262 tys. EUR) oraz w związku z zawarciem umowy na transakcje skarbowe związane z zabezpieczeniem ryzyka kursowego oraz stopy procentowej ww. kredytu, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczeń za zobowiązania Bonus Development sp. z o.o. SK-A wynikające z powyższych umów. Poręczenia są ważne do momentu spłaty wszystkich zobowiązań wynikających z umowy kredytu, ostateczny termin spłaty kredytu przypada na dzień 28 czerwca 2030 roku.
- v) W związku z zawarciem przez Comarch Chile SpA, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na świadczenie usług IT Out-Tasking Services, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki zależnej Comarch Chile SpA wynikające z tej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości 200 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu, tj. do 30 sierpnia 2018 roku.
- w) W związku z zawarciem przez Comarch Polska S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Polska S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 10 tys. PLN i obowiązuje od dnia 15 września 2015 roku. Poręczenie zostało odnowione i jest ważne do dnia 14 września 2017 roku.
- x) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie systemu Loyalty Management Solutions i jego serwis, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 39 747 tys. SEK.
- y) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Master Services Agreement zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone na kwotę 3 827 tys. PLN.
- z) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Comarch Loyalty Management, Comarch Campaign Management, Comarch Social Mining i Comarch Smart Analytics zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty wartości projektu tj. 3 318 tys. GBP.
- aa) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Inc., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Comarch Loyalty Management, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Inc. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone na kwotę 420 tys. USD.
- bb) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Healthcare S.A. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 450 tys. PLN.
- cc) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 330 tys. PLN.
- dd) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Software und Beratung AG, spółkę

zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Telco BSS i Telco OSS, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Software und Beratung AG. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do wartości kontraktu, tj. 9 570 tys. EUR.

ee) W związku z zawarciem przez spółkę Thanks Again LLC, spółkę stowarzyszoną Comarch S.A., umowy na wynajęcie biura z jednym z klientów, zostało udzielone poręczenie dla spółki Thanks Again LLC. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 544 tys. USD.

4.9. Inne informacje istotne dla oceny sytuacji kadrowej, majątkowej, finansowej, wyniku finansowego i ich zmian oraz informacje, które są istotne dla oceny możliwości realizacji zobowiązań przez emitenta

Nie wystąpiły.

5. Opis istotnych dokonań i niepowodzeń oraz czynników i zdarzeń mających znaczący wpływ na osiągnięty wynik finansowy Grupy Comarch w III kwartale 2016 roku oraz czynników, które będą miały wpływ na osiągnięte wyniki w perspektywie co najmniej kolejnego kwartału

5.1. Przychody ze sprzedaży i wynik finansowy

W okresie 3 kwartałów 2016 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 740,4 mln zł. Były one o 11,5 mln zł, tj. o 1,6% wyższe niż w analogicznym okresie 2015 roku. Wynik operacyjny wyniósł 45,7 mln zł i był o 3,1 mln zł niższy niż osiągnięty w okresie trzech kwartałów 2015 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł 21,0 mln zł i był o 15,1 mln zł niższy niż w okresie trzech kwartałów 2015 roku. Rentowność operacyjna wyniosła w opisywanym okresie +6,2%, natomiast rentowność netto +2,8%. Grupa Comarch wypracowała w opisywanym okresie zysk EBITDA o wartości 93,1 mln zł, wyższej o 4,6 mln zł niż w analogicznym okresie roku poprzedniego.

W trzecim kwartale 2016 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 224,0 mln zł. Były one wyższe o 0,6 mln zł, tj. o 0,2% niż w trzecim kwartale 2015 roku. Zysk operacyjny wyniósł 10,5 mln zł i był o 6,0 mln zł wyższy niż w trzecim kwartale 2015 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł 8,3 mln zł i był o 7,9 mln zł wyższy niż w trzecim kwartale 2015 roku. Rentowność operacyjna wyniosła w opisywanym okresie +4,7%, natomiast rentowność netto +3,7%.

Odnutowany przez Grupę w okresie trzech kwartałów 2016 roku poziom rentowności operacyjnej oraz netto był satysfakcjonujący, jednak nieco niższy niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Jest to efektem m.in.:

- a) znaczącego spadku przychodów ze sprzedaży do klientów z sektora publicznego (o 30,7%) i z sektora medycznego (o 52,8%), co było spowodowane spowolnieniem w rozstrzygnięciu przetargów publicznych,
- b) znaczącego spadku sprzedaży własnych wyrobów gotowych – w okresie trzech kwartałów 2016 roku spadła ona o 72,3% w porównaniu do analogicznego okresu 2015, na skutek znacznie zmniejszonych dostaw wyrobów własnych do klientów z sektora publicznego,
- c) wysokiej dynamiki przychodów ze sprzedaży do klientów z sektora handlowo-usługowego oraz przemysłowego,
- d) istotnego wzrostu kosztów działalności, zwłaszcza kosztów wynagrodzeń – związany z dużym wzrostem ilości osób zatrudnionych w 2015 roku, w wyniku czego fundusz płac podstawowych w prezentowanym okresie był o ponad 19% wyższy niż w okresie trzech kwartałów 2015 roku,
- e) uwzględnienie spółki stowarzyszonej Thanks Again LLC w wynikach finansowych metodą praw własności spowodowało zmniejszenie wyniku netto Grupy Comarch o 6,6 mln PLN,
- f) dodatniego wyniku na działalności finansowej w wysokości 5,3 mln PLN, osiągniętego głównie w wyniku wyceny wartości godziwej instrumentów finansowych,
- g) zmian w wartości aktywów i rezerw na podatek odroczone, które spowodowały zmniejszenie wyniku netto o 10,6 mln PLN.

Na wyniki finansowe osiągnięte w 3 kwartale 2016 roku wpływ miały m.in.:

- a) osiągnięcie dodatniego wyniku na pozostałej działalności operacyjnej w wysokości 12,8 mln PLN, przede wszystkim dzięki zmniejszeniu wartości odpisów aktualizacyjnych należności w efekcie odzyskania części należności wątpliwych od klientów zagranicznych oraz dzięki przychodom ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych przez MKS Cracovia SSA,
- b) dodatni wynik na działalności finansowej w wysokości 9,3 mln PLN, osiągnięty głównie w wyniku wyceny wartości godziwej instrumentów finansowych,
- c) zmiana w wartości aktywów i rezerw na podatek odroczone, która spowodowała zmniejszenie wyniku netto o 4,7 mln PLN.

Koszty związane z wytwarzaniem oprogramowania z zakresu e-Health, urządzeń telemedycznych oraz nowej generacji rozwiązań lojalnościowych (m.in. we współpracy z Thanks Again LLC) będą miały w kolejnych okresach istotny wpływ na zwiększenie kosztów działalności i zmniejszenie bieżącego wyniku finansowego Grupy Comarch, natomiast przyczynią się one w przyszłości na zwiększenia przychodów osiąganych w tych obszarach biznesowych.

W trzecim kwartale 2016 roku wielkość zatrudnienia w Grupie Comarch wzrosła o 6,7 %. Na dzień 30 września 2016 roku Grupa Comarch (bez MKS Cracovia SSA) zatrudniała 5 374 osoby, tj. o 337 osób więcej niż na dzień 31 grudnia 2015 roku. Jest to związane przede wszystkim z zakończeniem letniego programu staży studenckich i nawiązaniem stałej współpracy z jego uczestnikami.

Osiągnięte na podstawowej działalności wyniki finansowe Grupy potwierdzają skuteczność realizowanej strategii zakładającej:

- a) sprzedaż rozwiązań informatycznych opartych w znaczącej części na własnych produktach,
- b) rozwój sprzedaży na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej i w obu Amerykach,
- c) stałe ulepszanie operacyjnej efektywności działania poprzez doskonalenie procedur i racjonalizację kosztów,
- d) rozwijanie nowych technologii oraz obszarów biznesowych, zwłaszcza z zakresie medycyny oraz Internet of Things (IoT),
- e) coraz większy udział sprzedaży informatyki w modelu usługowym.

Grupa Comarch aktywnie poszukuje nowych rynków zbytu (np. w Ameryce Południowej i w Azji), kontynuuje inwestycje w nowe produkty i usługi informatyczne, jak również rozbudowuje infrastrukturę IT. Bardzo dobra sytuacja finansowa Grupy Comarch gwarantuje bezpieczeństwo działalności w przypadku zmiennej sytuacji makroekonomicznej w Polsce i na świecie. Grupa świadomie ponosi koszty rozwoju nowych produktów oraz nowych segmentów działalności, a także rozwijania działalności na nowych rynkach zagranicznych, inwestując w ten sposób w budowanie przewagi konkurencyjnej na przyszłość.

5.2. Struktura przychodów

Struktura przychodów wg rodzaju

W trzecim kwartale 2016 roku Grupa odnotowała znacznie wyższe niż rok wcześniej przychody ze sprzedaży oprogramowania własnego – wzrosły one o 12 mln zł, tj. o 48,7%, głównie w efekcie sprzedaży licencji do jednego z klientów z branży handlowo-usługowej na rynku Europy Zachodniej. Przychody ze sprzedaży usług spadły o 8,7 mln zł, tj. o 5,0%. W opisywanym okresie sprawozdawczym nastąpił wzrost przychodów ze sprzedaży wyrobów gotowych, który wyniósł 2,3 mln zł, tj. 130,3%, dzięki realizacji w Q3 2016 dostawy wyrobów gotowych dla jednego z klientów z sektora publicznego. Przychody ze sprzedaży oprogramowania obcego spadły o 52,0% i osiągnęły wartość 3,1 mln zł, a przychody ze sprzedaży sprzętu komputerowego spadły o 4,4 mln zł, tj. o 72,7%, co jest związane z ogólnym spadkiem popytu na te kategorie towarów oferowanych przez Grupę. W Q3 2016 pozostała sprzedaż zwiększyła się o 2,7 mln zł, tj. o 30,7 %, co jest efektem poprawy przychodów ze sprzedaży przez MKS Cracovia SSA.

Struktura sprzedaży wg rodzaju	Q3 2016	%	Q3 2015	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Usługi	166 689	74,4	175 411	78,5	(8 722)	(5,0)
Software własny	36 731	16,5	24 696	11,1	12 035	48,7
Software obcy	3 118	1,4	6 499	2,9	(3 381)	(52,0)
Wyroby gotowe	4 122	1,8	1 790	0,8	2 332	130,3
Hardware obcy	1 671	0,7	6 118	2,7	(4 447)	(72,7)
Pozostałe	11 634	5,2	8 901	4,0	2 733	30,7
Razem	223 965	100,0	223 415	100,0	550	0,2

W okresie 9 miesięcy 2016 roku nastąpił wzrost łącznej sprzedaży usług i oprogramowania własnego o 64,7 mln zł, tj. o 10,4%. Jest to wynik wzrostu wartości zarówno sprzedaży usług (wzrost o 29,8 mln zł, czyli o 5,5%), jak i oprogramowania własnego (wzrost o 34,9 mln zł, czyli o 44,2%), jako pochodna realizacji znacznej ilości kontraktów na rynkach zagranicznych, zawartych w okresach wcześniejszych. Łączny udział usług i oprogramowania własnego w całkowitej sprzedaży wyniósł 93,2%. Łączne przychody ze sprzedaży oprogramowania obcego i sprzętu komputerowego spadły o 42,4 mln zł, tj. o 68,8%, a ich wartość wyniosła 19,2 mln zł, co stanowi 2,6% całkowitej sprzedaży. Jest to wynik zmniejszonych dostaw oprogramowania

obcego do klientów z sektora telekomunikacyjnego na rynku krajowym (w H1 2015 Grupa zrealizowała tego typu dostawy na kwotę powyżej 20 mln PLN). W okresie trzech kwartałów 2016 roku sprzedaż wyrobów gotowych spadła o 10,9 mln PLN, tj. o 72,3% w porównaniu do analogicznego okresu 2015, na skutek znacznie zmniejszonych dostaw wyrobów własnych do klientów z sektora publicznego. Pozostała sprzedaż wzrosła o 0,1 mln zł, tj. o 0,4%. W okresie 9 miesięcy 2016 roku strukturę sprzedaży wg rodzaju charakteryzował dalszy wzrost sprzedaży rozwiązań własnych; jest to związane m.in. ze stopniowym przechodzeniem na usługowy modelu biznesowy sprzedaży rozwiązań informatycznych.

Struktura sprzedaży wg rodzaju	9 miesięcy 2016		9 miesięcy 2015		Zmiana PLN	Zmiana %
		%		%		
Usługi	572 231	77,3	542 453	74,4	29 778	5,5
Software własny	113 901	15,3	78 972	10,8	34 929	44,2
Software obcy	12 681	1,7	41 864	5,8	(29 183)	(69,7)
Wyroby gotowe	4 194	0,6	15 143	2,1	(10 949)	(72,3)
Hardware obcy	6 529	0,9	19 708	2,7	(13 179)	(66,9)
Pozostałe	30 854	4,2	30 716	4,2	138	0,4
Razem	740 390	100,0	728 856	100,0	11 534	1,6

Struktura przychodów wg odbiorców

W Q3 2016 roku przychody ze sprzedaży Grupy Comarch do odbiorców z sektora TMT wyniosły 36,1 mln zł, co oznacza spadek o 16,3 mln zł (tj. o 31,2%) w porównaniu do Q3 2015, co wynika głównie ze zmniejszonej sprzedaży usług do klientów z Europy Zachodniej. Klienci z sektora finanse i bankowość zakupili produkty i usługi o wartości 33,3 mln zł, zbliżonej do osiągniętej w analogicznym okresie roku poprzedniego. Największy wzrost przychodów ze sprzedaży nastąpił w przypadku odbiorców z sektora handel i usługi (o 13,3 mln zł, tj. o 39,0%), co jest związane m.in. ze sprzedażą licencji do jednego z klientów z branży handlowo-usługowej na rynku Europy Zachodniej. Sprzedaż do klientów z sektora przemysłowego wzrosła w porównaniu do Q3 2015 o 1,1 mln zł, tj. o 4,0%. W trzecim kwartale 2016 roku nastąpił dalszy spadek przychodów ze sprzedaży do klientów z sektora publicznego, jednak dynamika spadku była mniejsza od obserwowanej w dwóch pierwszych kwartałach 2016 roku. Spadek przychodów wyniósł 1,7 mln zł, tj. 9,6%. Podobne zjawisko wystąpiło w przypadku klientów z sektora medycznego, gdzie przychody ze sprzedaży spadły w Q3 2016 roku o 1,6 mln zł, tj. o 32,9%. Stabilnie rozwijała się sprzedaż do klientów z sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce oraz w rejonie DACH. Wzrost przychodów ze sprzedaży wyniósł odpowiednio 2,4 mln zł (tj. 11,4%) oraz 0,6 mln zł (tj. 2,5%).

Struktura sprzedaży wg sektorów	Q3 2016		Q3 2015		Zmiana PLN	Zmiana %
		%		%		
Telekomunikacja, Media, IT	36 064	16,1	52 412	23,5	(16 348)	(31,2)
Finanse i Bankowość	33 309	14,9	34 195	15,3	(886)	(2,6)
Handel i Usługi	47 559	21,2	34 217	15,3	13 342	39,0
Przemysł & Utilities	28 835	12,9	27 721	12,4	1 114	4,0
Sektor publiczny Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - Polska	16 106	7,2	17 826	8,0	(1 720)	(9,6)
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - DACH	23 881	10,7	21 439	9,6	2 442	11,4
Medycyna	26 088	11,6	25 452	11,4	636	2,5
Pozostałe	3 349	1,5	4 988	2,2	(1 639)	(32,9)
Razem	223 965	100,0	223 415	100,0	550	0,2

W ciągu 9 miesięcy 2016 roku nastąpił spadek sprzedaży (o 23,3 mln zł, tj. o 30,7%) do klientów z sektora publicznego, co jest związane z ograniczeniem zakupów przez klientów z tego sektora spowodowanym mniejszą liczbą rozstrzyganych przetargów publicznych oraz przejściowym ograniczeniem w dostępie do finansowania ze środków unijnych. Sektor publiczny odpowiadał w okresie sprawozdawczym za 7,1% przychodów Grupy. Wartość sprzedaży dla klientów z sektora medycznego w ciągu 9 miesięcy 2016 roku wyniosła 10,6 mln zł. Spadła ona znacząco (o 11,9 mln zł, tj. o 52,8%) w porównaniu do ubiegłego roku, co jest efektem mniejszej ilości prowadzonych projektów związanych z informatyzacją służby zdrowia, szczególnie regionalnych projektów informatyzacji szpitali. Sektor medyczny odpowiada obecnie za 1,4% całkowitych przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch. Przychody ze sprzedaży Grupy Comarch do odbiorców z sektora TMT wyniosły 181,5 mln zł, co oznacza spadek w stosunku do okresu porównawczego o 17,3 mln zł (tj. o 8,7%) – zmniejszeniu uległy dostawy oprogramowania obcego na rynku krajowym oraz przychody ze sprzedaży do klientów w rejonie DACH. Ich udział w sprzedaży ogółem wyniósł 24,5%, sektor TMT pozostaje zatem największym sektorem pod względem wartości przychodów ze sprzedaży. Klienci z sektora finanse i bankowość zakupili produkty i usługi o wartości wyższej o 6,5 mln zł (tj. o 6,8%) od osiągniętej w analogicznym okresie roku poprzedniego. Jest to efektem pozyskania nowych klientów na rynkach zagranicznych. Udział klientów z tego sektora w przychodach ogółem wyniósł 13,8%. Znaczny wzrost przychodów nastąpił w przypadku odbiorców z sektora handel i usługi (o 16,7 mln zł, tj. o 15,6%), głównie dzięki sprzedaży oprogramowania własnego dla nowo pozyskanych klientów na rynkach zagranicznych. Udział sektora w sprzedaży ogółem wyniósł 16,7%. Dynamiczny wzrost sprzedaży (o 19,6 mln zł, tj. o 27,2%) w wyniku zwiększonych dostaw oprogramowania i usług dla międzynarodowych firm z branży motoryzacyjnej i paliwowej, a także dla jednej z krajowych firm energetycznych, nastąpił również w przypadku sektora przemysłowego, który odpowiadał za 12,4% całkowitej sprzedaży. Wzrost sprzedaży nastąpił w przypadku klientów z sektora małych i średnich przedsiębiorstw zarówno w Polsce (o 6,6 mln zł, tj. o 9,9%), jak i w przypadku klientów MSP w rejonie DACH (o 8,0 mln zł, tj. o 10,6%). Znaczny wzrost pozostałych przychodów ze sprzedaży (o 6,7 mln zł, tj. o 43,9%) jest efektem zwiększenia przychodów ze sprzedaży przez MKS Cracovia SSA.

Niezależnie od okresowych wahań koniunktury w poszczególnych sektorach gospodarki, dzięki szerokiemu portfelowi klientów i utrzymywaniu dywersyfikacji źródeł przychodów i różnorodności oferty, Grupa Comarch ma zapewnioną możliwość stabilnego rozwoju działalności.

Struktura sprzedaży wg sektorów	9 miesięcy 2016	%	9 miesięcy 2015	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Telekomunikacja, Media, IT	181 483	24,5	198 811	27,2	(17 328)	(8,7)
Finanse i Bankowość	101 937	13,8	95 471	13,1	6 466	6,8
Handel i Usługi	123 649	16,7	106 991	14,7	16 658	15,6
Przemysł & Utilities	91 665	12,4	72 054	9,9	19 611	27,2
Sektor publiczny	52 426	7,1	75 688	10,4	(23 262)	(30,7)
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - Polska	72 972	9,9	66 421	9,1	6 551	9,9
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - DACH	83 679	11,3	75 661	10,4	8 018	10,6
Medycyna	10 629	1,4	22 501	3,1	(11 872)	(52,8)
Pozostałe	21 950	3,0	15 258	2,1	6 692	43,9
Razem	740 390	100,0	728 856	100,0	11 534	1,6

Geograficzna struktura przychodów (wg kontrahentów)

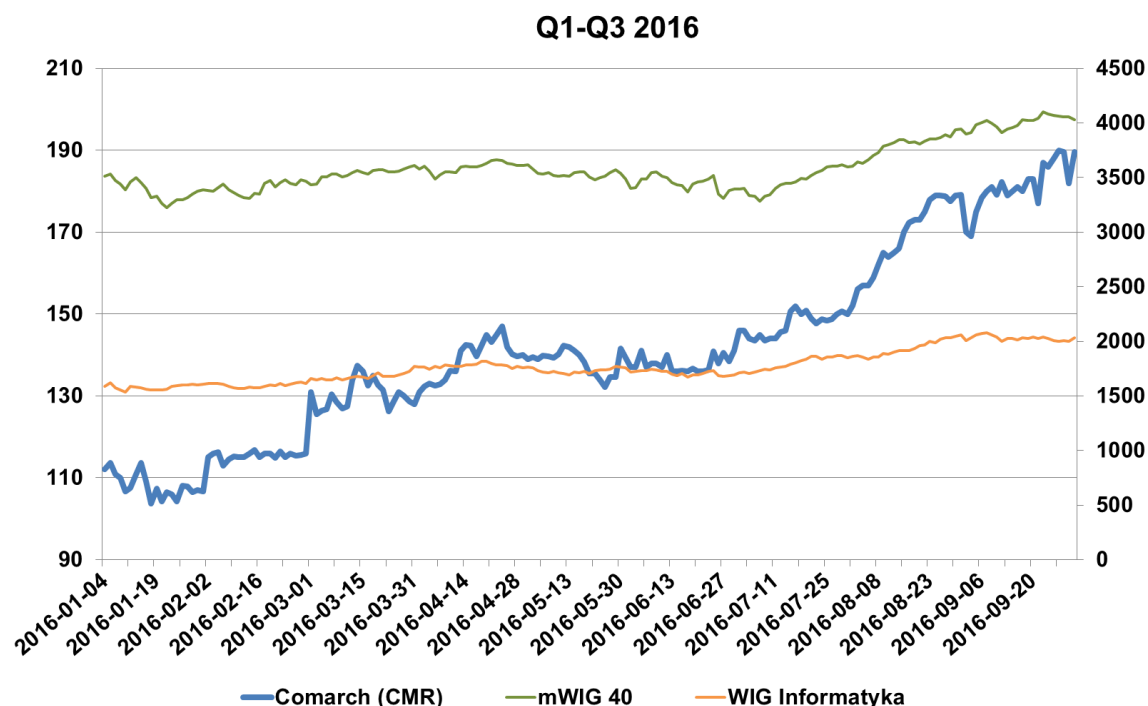
W trzecim kwartale 2016 roku Grupa odnotowała 121,7 mln zł przychodów ze sprzedaży zagranicznej, o 4,6 mln zł (tj. o 3,6%) mniej niż w Q3 2015. Wartość przychodów ze sprzedaży krajowej była wyższa o 5,1 mln zł, tj. o 5,3% w porównaniu do trzeciego kwartału 2015 roku.

Geograficzna struktura sprzedaży	Q3 2016	%	Q3 2015	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Kraj	102 297	45,7	97 172	43,5	5 125	5,3
Export	121 668	54,3	126 243	56,5	(4 575)	(3,6)
Razem	223 965	100,0	223 415	100,0	550	0,2

W okresie dziewięciu miesięcy 2016 roku Grupa odnotowała znacznie szybsze tempo wzrostu przychodów ze sprzedaży zagranicznej niż przychodów ze sprzedaży krajowej. Przychody ze sprzedaży zagranicznej wyniosły 437,5 mln zł i były o 55,0 mln zł (tj. o 14,4%) wyższe niż rok wcześniej. Przychody ze sprzedaży krajowej spadły o 43,5 mln zł, tj. o 12,5%, głównie w wyniku mniejszej wartości dostaw usług i wyrobów gotowych dla klientów z sektora publicznego i medycznego. W efekcie w okresie sprawozdawczym udział sprzedaży zagranicznej w sprzedaży w ogółem wzrósł z 52,5% do 59,1%.

Geograficzna struktura sprzedaży	9 miesięcy 2016	%	9 miesięcy 2015	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Kraj	302 913	40,9	346 380	47,5	(43 467)	(12,5)
Export	437 477	59,1	382 476	52,5	55 001	14,4
Razem	740 390	100,0	728 856	100,0	11 534	1,6

5.3. Kurs akcji Comarch S.A.

W dniu 30 września 2016 roku kurs akcji Comarch S.A. wyniósł 189,55 zł, co stanowi wzrost o 66,2% w stosunku do kursu 114,05 zł z dnia 31 grudnia 2015 roku. Wyniki Grupy i kurs akcji Comarch w kolejnych kwartałach będą zależeć przede wszystkim od dynamiki rozwoju sprzedaży produktów i usług Comarch, kształtowanej przez sytuację gospodarczą i polityczną w Polsce i w Europie oraz sytuację finansową średnich i dużych przedsiębiorstw, które stanowią podstawową bazę klientów Grupy. Istotny wpływ będzie miał także poziom kursów walutowych EUR/PLN i USD/PLN oraz tempo wzrostu wynagrodzeń pracowników branży IT.

5.4. Zdarzenia III kwartału 2016 roku o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch

Nie wystąpiły.

5.5. Zdarzenia po dacie bilansu o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch

Nie wystąpiły.

VII. Skrócone kwartalne sprawozdanie finansowe Comarch S.A. za III kwartał 2016 roku

I. Bilans (w tys. PLN)	30 września 2016 r.	30 czerwca 2016 r.	31 grudnia 2015 r.	30 września 2015 r.
AKTYWA				
I. Aktywa trwałe	691 319	673 064	689 344	687 524
1. Wartości niematerialne i prawne	8 517	9 367	10 469	10 730
2. Rzeczowe aktywa trwałe	280 985	262 815	258 116	258 582
3. Inwestycje długoterminowe	394 090	392 431	412 612	409 631
3.1 Długoterminowe aktywa finansowe	365 504	363 473	382 917	379 581
a) w jednostkach powiązanych	363 205	362 638	382 358	379 036
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	390	420	480	510
c) w pozostałych jednostkach	1 909	415	79	35
3.2 Nieruchomości	28 543	28 915	29 652	30 007
3.3 Inne inwestycje długoterminowe	43	43	43	43
4. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	7 727	8 451	8 147	8 581
4.1 Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	6 100	7 355	7 348	7 404
4.2 Inne rozliczenia międzyokresowe	1 627	1 096	799	1 177
II. Aktywa obrotowe	370 203	376 953	427 964	337 241
1. Zapasy	42 897	37 448	27 746	28 856
2. Należności krótkoterminowe	229 067	265 134	291 780	221 478
2.1 Od jednostek powiązanych	125 468	144 483	148 358	114 942
2.2 Od pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	466	575	233	145
2.3 Od pozostałych jednostek	103 133	120 076	143 189	106 391
3. Inwestycje krótkoterminowe	48 178	24 464	71 127	31 179
3.1 Krótkoterminowe aktywa finansowe	48 178	24 464	71 127	31 179
a) w jednostkach powiązanych	241	161	-	1 075
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	172	154	110	143
c) w pozostałych jednostkach	2 352	1 961	632	712
- udziały lub akcje	1	1	1	1
- udzielone pożyczki	-	-	-	4
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe	2 351	1 960	631	707
d) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	45 413	22 188	70 385	29 249
4. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	50 061	49 907	37 311	55 728
Aktywa razem	1 061 522	1 050 017	1 117 308	1 024 765
PASYWA				
I. Kapitał własny	749 018	744 812	731 905	722 366
1. Kapitał zakładowy	8 133	8 133	8 133	8 133
2. Kapitał zapasowy	619 975	619 975	562 292	562 293
3. Kapitał z aktualizacji wyceny	95 091	96 419	103 052	97 115
4. Pozostałe kapitały rezerwowe	745	745	745	745
5. Zysk (strata) z lat ubiegłych	-	-	-	-
6. Zysk (strata) netto	25 074	19 540	57 683	54 080
II. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	312 504	305 205	385 403	302 399
1. Rezerwy na zobowiązania	97 932	107 302	140 669	85 462
1.1 Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	23 681	23 855	25 412	24 044
1.2 Pozostałe rezerwy	74 251	83 447	115 257	61 418
a) krótkoterminowe	74 251	83 447	115 257	61 418
2. Zobowiązania długoterminowe	115 765	97 817	101 209	103 902
2.1 Wobec jednostek powiązanych	17 456	2 858	3 530	3 551
2.2 Wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	-	-	-
2.3 Wobec pozostałych jednostek	98 309	94 959	97 679	100 351
3. Zobowiązania krótkoterminowe	85 226	87 072	131 535	103 828
3.1 Wobec jednostek powiązanych	20 310	18 019	20 996	29 164

3.2 Wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	1 523	1 548	1 932	678
3.3 Wobec pozostałych jednostek	61 411	65 064	107 152	72 221
3.4 Fundusze specjalne	1 982	2 441	1 455	1 765
4. Rozliczenia międzyokresowe	13 581	13 014	11 990	9 207
4.1 Inne rozliczenia międzyokresowe	13 581	13 014	11 990	9 207
a) krótkoterminowe	13 581	13 014	11 990	9 207
Pasywa razem	1 061 522	1 050 017	1 117 308	1 024 765
Wartość księgowa	749 018	744 812	731 905	722 366
Liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349	8 133 349
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł)	92,09	91,58	89,99	88,82
Rozwodniona liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349	8 133 349
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w zł)	92,09	91,58	89,99	88,82

II. Rachunek zysków i strat	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016	III kwartał 2015	9 miesięcy 2015
Za okres od 01.01 – 30.09.2016 oraz 01.01 – 30.09.2015 (w tys. PLN)				
I. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, w tym:	154 865	499 735	151 372	494 639
- od jednostek powiązanych	43 295	132 443	42 414	128 485
1. Przychody netto ze sprzedaży produktów	141 998	464 091	141 599	435 100
2. Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów	12 867	35 644	9 773	59 539
II. Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów, w tym:	120 198	369 381	106 062	349 790
- jednostkom powiązanym	6 580	20 390	7 551	22 725
1. Koszt wytworzenia sprzedanych produktów	108 194	337 151	96 963	293 212
2. Wartość sprzedanych towarów i materiałów	12 004	32 230	9 099	56 578
III. Zysk (strata) brutto ze sprzedaży	34 667	130 354	45 310	144 849
IV. Koszty sprzedaży	13 075	44 247	15 249	45 346
V. Koszty ogólnego zarządu	10 825	31 145	10 751	31 261
VI. Zysk (strata) ze sprzedaży	10 767	54 962	19 310	68 242
VII. Pozostałe przychody operacyjne	214	880	360	1 976
1. Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	108	196	166	328
2. Inne przychody operacyjne	106	684	194	1 648
VIII. Pozostałe koszty operacyjne	(5 274)	12 682	4 458	14 990
1. Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	-	-	-	-
2. Koszt projektów częściowo finansowanych dotacjami	1 996	7 619	1 585	7 445
3. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	6	6	-	-
4. Inne koszty operacyjne	(7 276)	5 057	2 873	7 545
IX. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	16 255	43 160	15 212	55 228
X. Przychody finansowe	4 162	6 902	832	5 834
1. Odsetki, w tym:	217	798	405	1 268
- od jednostek powiązanych	191	612	225	584
2. Dywidendy i udziały w zyskach	285	542	-	1 378
- od jednostek powiązanych	285	542	-	-
3. Zysk ze zbycia inwestycji	1 569	1 569	-	-
4. Aktualizacja wartości aktywów finansowych	3 993	3 993	-	-
5. Inne	(1 902)	-	427	3 188
XI. Koszty finansowe	12 648	20 516	942	3 054
1. Odsetki	379	1 509	324	1 028
- od jednostek powiązanych	94	162	33	83
2. Aktualizacja wartości inwestycji	11 580	17 492	-	220
3. Strata ze zbycia inwestycji	(247)	-	734	1 525
4. Inne	936	1 515	(116)	281
XII. Zysk (strata) z działalności gospodarczej	7 769	29 546	15 102	58 008
XV. Zysk (strata) brutto	7 769	29 546	15 102	58 008
XVI. Podatek dochodowy	2 235	4 472	1 769	3 928
XIX. Zysk (strata) netto	5 534	25 074	13 333	54 080
Zysk (strata) netto (zanualizowany)		28 677		63 753
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie 01.10.2015 – 30.09.2016 (w szt.)		8 133 349		8 128 566
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł)		3,53		7,84
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych w okresie 01.10.2015 – 30.09.2016 (w szt.)		8 133 349		8 128 566
Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł)		3,53		7,84

III. Zestawienie zmian w kapitale własnym (w tys. PLN)	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016	12 miesięcy 2015	9 miesięcy 2015
I. Kapitał własny na początek okresu (BO)	744 812	731 905	677 089	677 089
a) zmiany przyjętych zasad (polityki) rachunkowości	-	-	-	-
I.a Kapitał własny na początek okresu (BO), po uzgodnieniu do danych porównywalnych	744 812	731 905	677 089	677 089
1. Kapitał zakładowy na początek okresu	8 133	8 133	8 125	8 125
1.1 Zmiany kapitału zakładowego	-	-	8	8
a) zwiększenia (z tytułu)	-	-	8	8
- emisja akcji	-	-	8	8
1.2 Kapitał zakładowy na koniec okresu	8 133	8 133	8 133	8 133
2. Kapitał zapasowy na początek okresu	619 975	562 292	521 244	521 244
2.1 Zmiany kapitału zapasowego	-	57 683	41 048	41 049
a) zwiększenia (z tytułu)	-	57 683	41 048	41 049
- podział zysku z lat poprzednich	-	57 683	41 048	41 049
2.2 Kapitał zapasowy na koniec okresu	619 975	619 975	562 292	562 293
3. Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	96 419	103 052	105 926	105 926
3.1 Zmiany kapitału z aktualizacji wyceny	(1 328)	(7 961)	(2 874)	(8 811)
a) zwiększenia (z tytułu)	312	1 867	674	2 068
- rezerwa na podatek odroczony w związku z wyceną certyfikatów	312	1 867	674	2 068
b) zmniejszenia (z tytułu)	1 640	9 828	3 548	10 879
- wycena bilansowa certyfikatów inwestycyjnych i jednostek uczestnictwa	1 640	9 828	3 548	10 879
3.2 Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	95 091	95 091	103 052	97 115
4. Kapitał z fuzji na początek okresu	-	-	-	-
4.1. Kapitał z fuzji na koniec okresu	-	-	-	-
5. Pozostałe kapitały rezerwowe na początek okresu	745	745	745	745
5.1 Pozostałe kapitały rezerwowe na koniec okresu	745	745	745	745
6. Zysk z lat ubiegłych na początek okresu	-	57 683	41 049	41 049
a) zmiany przyjętych zasad (polityki) rachunkowości	-	-	-	-
6.1 Zysk z lat ubiegłych na początek okresu, po uzgodnieniu do danych porównywalnych	-	57 683	41 049	41 049
a) zmniejszenia (z tytułu)	-	57 683	41 049	41 049
- przeniesienie zysku z lat poprzednich na kapitał zapasowy	-	57 683	41 049	41 049
6.2 Zysk z lat ubiegłych na koniec okresu	-	-	-	-
7. Wynik za I półrocze 2016 r. (na początek okresu)	19 540	-	-	-
7.1 Wynik za okres	5 534	25 074	57 683	54 080
7.2. Wynik netto	25 074	25 074	57 683	54 080
II. Kapitał własny na koniec okresu (BZ)	749 018	749 018	731 905	722 366
III. Kapitał własny, po uwzględnieniu proponowanego podziału zysku (pokrycia straty)	749 018	749 018	731 905	722 366

IV. Rachunek przepływów pieniężnych

**Za okres od 01.01– 30.09.2016
 oraz 01.01-30.09.2015 (w tys. PLN)**

A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej

	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016	III kwartał 2015	9 miesięcy 2015
I. Zysk (strata) netto	5 534	25 074	13 333	54 080
II. Korekty razem	22 996	(8 225)	(22 874)	(45 030)
1. Amortyzacja	9 181	26 776	7 995	22 550
2. Zyski (straty) z tytułu różnic kursowych	(23)	(35)	1 041	3
3. Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)	(562)	532	298	(180)
4. Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	11 153	16 755	(117)	(59)
5. Zmiana stanu rezerw	(9 059)	(40 870)	(8 479)	(42 149)
6. Zmiana stanu zapasów	(5 450)	(15 150)	(6 527)	(8 010)
7. Zmiana stanu należności	26 892	59 830	(12 334)	42 366
8. Zmiana stanu zobowiązań krótkoterminowych, z wyjątkiem pożyczek i kredytów	(10 273)	(45 324)	(2 417)	(35 120)
9. Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych	1 137	(10 739)	(2 334)	(24 431)
10. Inne korekty	-	-	-	-

III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (I+/-II) - metoda pośrednia

28 530   16 849   (9 541)   9 050

B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej

I. Wpływy	37 829	43 952	18 047	21 354
1. Zbycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	522	1 337	315	876
2. Z aktywów finansowych, w tym:	37 307	42 615	17 732	20 478
a) w jednostkach powiązanych	35 738	41 046	17 732	20 478
- spłacone pożyczki	18 570	23 281	17 562	18 860
- spłacone odsetki od pożyczek	1 374	1 374	170	240
- otrzymane pożyczki	15 509	15 849	-	-
- otrzymane odsetki	-	-	-	-
- otrzymane dywidendy	285	542	-	1 378
b) w pozostałych jednostkach	1 569	1 569	-	-
- odsetki	-	-	-	-
- inne wpływy z aktywów finansowych	1 569	1 569	-	-
3. Inne wpływy inwestycyjne	-	-	-	-
II. Wydatki	(48 997)	(82 781)	(37 829)	(87 937)
1. Nabycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	(20 590)	(40 972)	(16 213)	(43 279)
2. Wydatki na inwestycje w nieruchomości	(1)	(5)	-	-
3. Na aktywa finansowe, w tym:	(28 406)	(41 804)	(21 616)	(44 658)
a) w jednostkach powiązanych	(28 653)	(41 804)	(20 882)	(43 133)
- nabycie aktywów finansowych	(21 000)	(28 674)	(15 128)	(16 534)
- udzielone pożyczki długoterminowe	(6 349)	(11 147)	(5 754)	(26 599)
- spłata pożyczek do jednostek powiązanych	(1 304)	(1 726)	-	-
- spłata odsetek od pożyczek	-	(257)	-	-
b) w pozostałych jednostkach	247	-	(734)	(1 525)
4. Inne wydatki inwestycyjne	-	-	-	-

III. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej (I-II)

(11 168)   (38 829)   (19 782)   (66 583)

C. Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej

I. Wpływy	11 679	18 067	1 887	11 891
1. Kredyty i pożyczki	11 665	18 030	1 471	11 442
2. Wpływy netto z wydania udziałów	-	-	-	8
3. Pożyczki spłacone	10	30	422	422
4. Otrzymane odsetki od spłaconych pożyczek	4	7	19	19
5. Inne wpływy finansowe	-	-	(25)	-
II. Wydatki	(5 801)	(21 156)	(4 244)	(12 029)

1. Dywidendy i inne wypłaty na rzecz właścicieli	-	-	-	-
2. Inne, niż wypłata na rzecz właścicieli, wydatki z tyt. podziału zysku	-	-	(362)	(362)
3. Spłaty kredytów i pożyczek	(5 326)	(19 501)	(2 921)	(9 710)
4. Odsetki	(475)	(1 655)	(461)	(1 457)
5. Pożyczki udzielone	-	-	(500)	(500)
6. Inne wydatki finansowe	-	-	-	-
III. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej (I-II)	5 878	(3 089)	(2 357)	(138)
D. Przepływy pieniężne netto, razem (A.III+/-B.III+/-C.III)	23 240	(25 069)	(31 680)	(57 671)
E. Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym:	23 224	(24 972)	(32 677)	(57 648)
- zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych	(16)	97	(997)	23
F. Środki pieniężne na początek okresu	22 187	70 383	61 925	86 896
H. Środki pieniężne na koniec okresu (F+/- E), w tym:	45 411	45 411	29 248	29 248
- o ograniczonej możliwości dysponowania	(2 233)	3 892	714	5 332

V. Dodatkowe informacje i objaśnienia

1. Stosowane zasady rachunkowości

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity - Dz.U. 2013, poz. 330 z późn. zm.) oraz zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz.U. z 2009 r. nr 33, poz. 259, z późn. zm.).

Kompletny opis stosowanych zasad rachunkowości został przedstawiony w ostatnim rocznym sprawozdaniu finansowym Spółki, tj. sprawozdaniu za okres od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. Gdyby sprawozdanie jednostkowe za 9 miesięcy 2016 roku było sporządzane wg MSSF wynik finansowy wynosiłby 22 958 tys. zł.

Zysk zgodnie z ustawą o rachunkowości	25 074
Amortyzacja prawa wieczystego użytkowania	(69)
Aktywa z tytułu działalności w SSE	(2 047)
Zysk według MSSF	22 958

2. Informacje o istotnych zmianach wielkości szacunkowych, w tym o korektach z tytułu rezerw, rezerwie i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego, o których mowa w ustawie o rachunkowości, dokonanych odpisach aktualizujących wartość składników aktywów

W okresie trzech kwartałów 2016 roku Comarch S.A. utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów, materiałów i wyrobów gotowych na kwotę 7 tys. zł. Spółka rozwiązała odpisy na kwotę 1 tys. zł utworzone w latach wcześniejszych.

Na posiadanych przez Spółkę zapasach nie ustanowiono żadnych zabezpieczeń.

Na dzień 30 września 2016 roku, w związku z zapłatą należności, Comarch S.A. dokonała rozwiązania utworzonych uprzednio odpisów aktualizujących w kwocie 10 304 tys. zł oraz utworzyła odpisy aktualizujące na należności wątpliwe w wysokości 11 078 tys. zł. Na dzień 30 września 2016 roku dokonano również odpisu aktualizującego wartość długoterminowych aktywów finansowych (udziałów, akcji) na kwotę 17 492 tys. zł.

Z uwagi na fakt, iż Spółka prowadzi zarówno działalność opodatkowaną na zasadach ogólnych jak i zwolnioną, przejściowe różnice w dochodzie podatkowym mogą realizować się w ramach obu tych działalności. Jednocześnie ostateczne ustalenie, w ramach której z działalności (opodatkowanej czy zwolnionej) różnice przejściowe zostaną zrealizowane, jest dokonywane na bazie rocznego rozliczenia podatku dochodowego po zakończeniu roku obrotowego. W 2016 roku utworzono aktywo z tytułu różnic przejściowych w podatku dochodowym w kwocie 1 106 tys. zł i rozwiązano część aktywa utworzonego na dzień 31 grudnia 2015 r. w kwocie 2 354 tys. zł a także utworzono rezerwę na podatek odroczonego z tytułu różnic przejściowych w kwocie 314 tys. zł i rozwiązano w kwocie 178 tys. zł. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik 2016

roku wyniósł minus 1 384 tys. zł.

Dokonano też zmniejszenia rezerwy z tytułu podatku odroczonego związanego z wyceną posiadanych certyfikatów inwestycyjnych w CCF FIZ w kwocie 1 867 tys. zł. Rezerwa ta, tak jak i wycena certyfikatów, rozliczana jest z kapitałem z aktualizacji wyceny.

3. Wybrane noty do skróconego sprawozdania finansowego

3.1. DŁUGOTERMINOWE AKTYWA FINANSOWE	30 września 2016 r.	30 czerwca 2016 r.	31 grudnia 2015 r.	30 września 2015 r.
a) w jednostkach powiązanych	363 205	362 908	382 688	379 546
- udziały lub akcje	236 043	226 733	230 402	235 919
- udzielone pożyczki	8 589	15 099	23 052	21 651
- inne papiery wartościowe	118 457	120 096	128 284	120 955
- inne długoterminowe aktywa finansowe,	116	980	950	1 021
w tym:				
- odsetki od udzielonych pożyczek	116	980	950	1 021
b) w pozostałych jednostkach w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	390	150	150	-
- udziały lub akcje	150	150	150	-
- udzielone pożyczki	240	-	-	-
c) w pozostałych jednostkach	1 909	415	79	35
Długoterminowe aktywa finansowe, razem	365 504	363 473	382 917	379 581

3.2. ZMIANA STANU

DŁUGOTERMINOWYCH AKTYWÓW FINANSOWYCH (WG GRUP RODZAJOWYCH)	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016	III kwartał 2015	9 miesięcy 2015
a) stan na początek okresu	363 473	382 917	359 034	345 891
- udziały lub akcje	226 883	230 552	200 781	199 594
- udzielone pożyczki	15 099	23 052	32 514	13 956
- inne papiery wartościowe	120 096	128 284	124 891	131 833
- inne długoterminowe aktywa, w tym odsetki od udzielonych pożyczek	980	950	756	508
- pozostałe	415	79	92	-
b) zwiększenia (z tytułu)	28 377	36 609	42 242	63 980
- nabycie akcji w jednostkach powiązanych	20 890	23 133	35 138	36 545
- udzielone pożyczki jednostkom powiązanych	-	4 798	5 757	25 521
- udzielenie pożyczek jednostkom pozostałym	-	-	360	360
- odsetki należne od pożyczek długoterminowych	164	587	213	594
- wycena bilansowa pożyczek długoterminowych	(409)	11	41	135
- wycena bilansowa i skorygowana odsetek od pożyczek	18	30	17	17
- wycena forwardów	1 494	1 830	(57)	35
- rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość pożyczek	6 220	6 220	565	565
- rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość odsetek	-	-	208	208
c) zmniejszenia (z tytułu)	26 346	54 022	21 695	30 290
- spłata pożyczek jednostek powiązanych	12 220	16 931	17 562	18 860
- spłata pożyczek jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	30	30	-	-
- spłata odsetek od pożyczek jednostek	1 033	1 376	170	240

powiązanych				
- zmiana charakteru pożyczek na krótkoterminowe (jednostki powiązane)	20	241	-	-
- zmiana charakteru pożyczek na krótkoterminowe od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	60	60	-	-
- wycena jednostek uczestnictwa w CCF FIZ	1 639	9 827	3 936	10 878
- aktualizacja wartości udziałów	11 580	17 492	-	220
- umorzenie pożyczek w jednostkach powiązanych	-	664	-	-
- umorzenie odsetek od pożyczek w jednostkach powiązanych	-	12	-	-
- wycena bilansowa i skorygowana odsetek od pożyczek	-	-	11	28
- wycena bilansowa pożyczek oraz różnice kursowe zrealizowane od spłaconych pożyczek oraz z wyceny bilansowej	(159)	-	-	-
- objęcie pożyczek dla jednostek powiązanych odpisem aktualizacyjnym	(90)	7 326	24	26
- objęcie odsetek od pożyczek dla jednostek powiązanych odpisem aktualizacyjnym	13	63	(8)	38
d) stan na koniec okresu	365 504	365 504	379 581	379 581

3.3. KRÓTKOTERMINOWE AKTYWA FINANSOWE	30 września 2016 r.	30 czerwca 2016 r.	31 grudnia 2015 r.	30 września 2015 r.
a) w jednostkach powiązanych	241	161	-	1 075
- udzielone pożyczki	241	161	-	1 075
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	172	154	110	143
- udzielone pożyczki	170	150	110	140
- inne aktywa finansowe	2	4	-	3
c) w pozostałych jednostkach	2 352	1 961	632	712
- udzielone pożyczki	-	-	-	4
- udziały lub akcje	1	1	1	1
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe, w tym:	2 351	1 960	631	707
- kontrakty forward	2 351	1 960	631	707
d) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	45 413	22 188	70 385	29 249
- środki pieniężne w kasie i na rachunkach	45 411	22 187	70 383	29 248
- inne aktywa pieniężne	2	1	2	1
Krótkoterminowe aktywa finansowe, razem	48 178	24 464	71 127	31 179

4. Zwięzły opis istotnych dokonań lub niepowodzeń emitenta w okresie, którego dotyczy raport, wraz z wykazem najważniejszych zdarzeń ich dotyczących

W okresie trzech kwartałów 2016 roku Comarch S.A. osiągnęła bardzo dobre wyniki finansowe. Przychody ze sprzedaży osiągnęły poziom wyższy o 5,1 mln zł w stosunku do ubiegłego roku (499,7 mln zł wobec 494,6 mln zł w Q1-Q3 2015). Przychody netto ze sprzedaży produktów stanowiły 92,9% całości sprzedaży Spółki i były wyższe o 29,0 mln zł, tj. o 6,7% w porównaniu do Q1-Q3 2015. Spółka wypracowała w okresie trzech kwartałów 2016 roku 43,2 mln zł zysku operacyjnego i 25,1 mln zł zysku netto. Rentowność operacyjna wyniosła 8,6%, a rentowność netto 5,0%.

W trzecim kwartale 2016 roku Comarch S.A. osiągnęła 154,9 mln zł przychodów ze sprzedaży, co stanowi wzrost o 2,3% w porównaniu do analogicznego okresu 2015 roku. Przychody netto ze sprzedaży produktów stanowiły 91,7% całości sprzedaży Spółki i były wyższe o 0,4 mln zł niż w porównywalnym okresie roku 2015. Zysk operacyjny Spółki w Q3 2016 wyniósł 16,3 mln zł, a zysk netto 5,5 mln zł. Rentowność operacyjna wyniosła 10,5%, a rentowność netto 3,6%.

5. Opis czynników i zdarzeń, w szczególności o nietypowym charakterze, mających znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

Nie wystąpiły, poza opisanymi w punkcie 2 niniejszego sprawozdania finansowego.

6. Objasnienia dotyczące sezonowości lub cykliczności działalności emitenta w prezentowanym okresie

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiąganych przez Comarch S.A. na przestrzeni roku 2015 przedstawiał się następująco: 24% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 22% w drugim kwartale, 20% w trzecim kwartale oraz 34% w czwartym kwartale. Na przestrzeni roku 2016 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2015 roku.

7. Informacje o odpisach aktualizujących wartość zapasów do wartości netto możliwej do uzyskania i odwrócenia odpisów z tego tytułu

W okresie trzech kwartałów 2016 roku Comarch S.A. utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów, materiałów i wyrobów gotowych na kwotę 7 tys. zł. Spółka rozwiązała odpisy na kwotę 1 tys. zł utworzone w latach wcześniejszych.

8. Informacje o odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych i prawnych lub innych aktywów oraz odwróceniu takich odpisów

Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	Aktywów finansowych	Rzeczowych aktywów trwałych	WNiP	Inne aktywa	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2015	37 933	2 914	-	-	40 847
Zmiana:	220	(39)	-	-	181
- utworzenie odpisów	220	-	-	-	220
- rozwiązanie odpisów	-	(39)	-	-	(39)
Stan na 30 września 2015	38 153	2 875	-	-	41 028

Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	Aktywów finansowych	Rzeczowych aktywów trwałych	WNiP	Inne aktywa	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2015	37 933	2 914	-	-	40 847
Zmiana:	19 706	(39)	-	-	19 667
- utworzenie odpisów	19 706	-	-	-	19 706
- rozwiązanie odpisów	-	(39)	-	-	(39)
Stan na 31 grudnia 2015	57 639	2 875	-	-	60 514

Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	Aktywów finansowych	Rzeczowych aktywów trwałych	WNiP	Inne aktywa	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2016	57 639	2 875	-	-	60 514
Zmiana:	17 492	-	-	-	17 492
- utworzenie odpisów	17 492	-	-	-	17 492
- rozwiązanie odpisów	-	-	-	-	-
Stan na 30 września 2016	75 131	2 875	-	-	78 006

9. Informacje o utworzeniu, zwiększeniu, wykorzystaniu i rozwiązaniu rezerw

Krótkoterminowe	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na wynagrodzenia	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2015	18 610	8 694	14 593	61 711	103 608
Zmiana:	(7 720)	1 543	1 437	(37 450)	(42 190)
- utworzenie rezerw	4 831	2 369	8 015	27 667	42 882
- wykorzystanie rezerw	(12 551)	(826)	(6 578)	(65 117)	(85 072)
Stan na 30 września 2015	10 890	10 237	16 030	24 261	61 418

Krótkoterminowe	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na wynagrodzenia	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2015	18 610	8 694	14 593	61 711	103 608
Zmiana:	(936)	570	1 609	10 406	11 649
- utworzenie rezerw	13 928	3 203	10 010	85 485	112 626
- wykorzystanie rezerw	(14 864)	(2 633)	(8 401)	(75 079)	(100 977)
Stan na 31 grudnia 2015	17 674	9 264	16 202	72 117	115 257

Krótkoterminowe	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na wynagrodzenia	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2016	17 674	9 264	16 202	72 117	115 257
Zmiana:	(1 984)	36	2 041	(41 099)	(41 006)
- utworzenie rezerw	5 484	178	10 298	24 615	40 575
- wykorzystanie rezerw	(7 468)	(142)	(8 257)	(65 714)	(81 581)
Stan na 30 września 2016	15 690	9 300	18 243	31 018	74 251

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy.

10. Informacje o rezerwach i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	
Stan na 1 stycznia 2015 r.	6 733
Utworzenie w okresie I-IX 2015	787
Rozwiązanie w okresie I-IX 2015	(116)
Stan na 30 września 2015 r.	7 404
Rezerwa na odroczonego podatek dochodowy	
Stan na 1 stycznia 2015 r.	26 071
Utworzenie w okresie I-IX 2015	73
Rozwiązanie w okresie I-IX 2015	(2 100)
Stan na 30 września 2015 r.	24 044

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	
Stan na 1 stycznia 2015 r.	6 733
Utworzenie w okresie I-XII 2015	1 094
Rozwiązanie w okresie I-XII 2015	(479)
Stan na 31 grudnia 2015 r.	7 348
Rezerwa na odroczonego podatek dochodowy	
Stan na 1 stycznia 2015 r.	26 071
Utworzenie w okresie I-XII 2015	73
Rozwiązanie w okresie I-XII 2015	(732)
Stan na 31 grudnia 2015 r.	25 412

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	
Stan na 1 stycznia 2016 r.	7 348
Utworzenie w okresie I-IX 2016	1 106
Rozwiązanie w okresie I-IX 2016	(2 354)
Stan na 30 września 2016 r.	6 100
Rezerwa na odroczonego podatek dochodowy	
Stan na 1 stycznia 2016 r.	25 412
Utworzenie w okresie I-IX 2016	314
Rozwiązanie w okresie I-IX 2016	(2 045)
Stan na 30 września 2016 r.	23 681

11. Informacje o istotnych transakcjach nabycia i sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych

W okresie sprawozdawczym Comarch S.A. dokonała zakupu sprzętu komputerowego w wysokości 22 287 tys. zł, zakupu gruntu o wartości 3 831 tys. zł oraz zakupu WNiP w wysokości 1 587 tys. zł. Poniesiono też nakłady na budowę budynku biurowego w wysokości 6 316 tys. zł. oraz na budowę hali produkcyjnej w wysokości 3 894 tys. zł. Na dzień 30 września 2016 r. przychody z tytułu sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych wyniosły 514 tys. zł.

12. Informacje o istotnym zobowiązaniu z tytułu dokonania zakupu rzeczowych aktywów trwałych oraz długoterminowych aktywów finansowych

Na dzień 30 września 2016 r. Comarch S.A. posiada zobowiązania inwestycyjne w kwocie 3 620 tys. zł związane z budową budynku biurowego SSE VII oraz budową hali produkcyjnej a także zobowiązania za zakup sprzętu komputerowego w kwocie 4 397 tys. zł, zobowiązania za zakup samochodów osobowych w kwocie 373 tys. zł. oraz zobowiązania za zakup WNiP w kwocie 11 tys. zł.

Comarch S.A. posiada także zobowiązania z tytułu objęcia akcji w podwyższonym kapitale w spółce zależnej Comarch Pointshub Inc. w wysokości 3 432 tys. zł. Uregulowanie tego zobowiązania przewidziane jest do dnia 31 grudnia 2016 roku.

13. Informacje o istotnych rozliczeniach z tytułu spraw sądowych

Nie wystąpiły.

14. Wskazanie korekt błędów poprzednich okresów

Nie wystąpiły.

15. Informacje na temat zmian sytuacji gospodarczej i warunków prowadzenia działalności, które mają istotny wpływ na wartość godziwą aktywów finansowych i zobowiązań finansowych jednostki, niezależnie od tego, czy te aktywa i zobowiązania są ujęte w wartości godziwej czy w skorygowanej cenie nabycia (koszcie zamortyzowanym)

Nie wystąpiły.

16. Informacje o niespłaceniu kredytu lub pożyczki lub naruszeniu istotnych postanowień umowy kredytu lub pożyczki, w odniesieniu do których nie podjęto żadnych działań naprawczych do końca okresu sprawozdawczego

Nie wystąpiły.

17. Informacje o zawarciu przez emitenta lub jednostkę od niego zależną jednej lub wielu transakcji z podmiotami powiązаныmi, jeżeli pojedynczo lub łącznie są one istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż rynkowe

Nie wystąpiły.

18. W przypadku instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej – informacje o zmianie sposobu (metody) jej ustalenia

Nie wystąpiły.

19. Informacje dotyczące zmiany w klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany celu lub wykorzystania tych aktywów

Nie wystąpiły.

20. Informacja dotycząca emisji, wykupu i spłaty nieudziałowych i kapitałowych papierów wartościowych

Nie wystąpiły.

21. Informacja dotycząca wypłaconej (lub zadeklarowanej) dywidendy, łącznie i w przeliczeniu na jedną akcję, z podziałem na akcje zwykłe i uprzywilejowane

Nie wystąpiły.

22. Wskazanie zdarzeń, które wystąpiły po dniu, na który sporządzono kwartalne skrócone sprawozdanie finansowe, nieujętych w tym sprawozdaniu, a mogących w znaczący sposób wpłynąć na przyszłe wyniki finansowe emitenta

Nie wystąpiły.

23. Informacja dotycząca zmian zobowiązań warunkowych lub aktywów warunkowych, które nastąpiły od czasu zakończenia ostatniego roku obrotowego.

Na dzień 30 września 2016 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 36 982 tys. zł, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2015 roku ich wartość wynosiła 48 740 tys. zł.

Comarch S.A. jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 60 979 tys. zł, z czego kwota 7 603 tys. zł jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 30 września 2016 roku (przy czym nie utworzono w roku 2016 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi). Comarch S.A. pozostaje w sprawach spornych, nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 13 400 tys. zł. Roszczenia stron trzecich w związku ze sprawami spornymi nie zostały objęte rezerwami na dzień 30 września 2016 roku.

24. Inne informacje mogące w istotny sposób wpłynąć na ocenę sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego emitenta

Nie wystąpiły, poza opisanymi w punkcie [2](#) niniejszego sprawozdania finansowego.